IOANNIS MANARDI DE CENSVRA MEDICAMENTORVM QVORVNDAM COMPOSITORVM EX IOANNIS MESVE GRABADINO.

In Electuarium de Aromatibus.

Hisce signis] de sinentia uerba, Mesues sunt, cætera Manardi.

ABodoratis rebus nomen accepit, ex quibus componitur: nuſpiam tamen, quod norim, paratum inuenitur. Quod ſcripſit Galenus.] Cum ingrediantur Sandali, non poteſt eſſe Galeni: ſiquidē apud eũ aut antiquos alios, de his nulla mentio. Ligni aloës.] Agallochon Græci uocant. Crudi.] Quia ſi coquatur, ut quidam excipiendi odoris gratia faciũt, uim amittit. Galliæ muſcatæ.] Compoſitio eſt, quã habes infra inter trochiſcos. Caſſiæ.] Intellige quod nunc cinamomũ uocant.

Macis.] Cortex eſt nucis moſchatæ interior: duplici enim tegitur. Græci macerem, Plinius macirem uocat, niſi in libris ſit menda. Doronici.] Doronicum uocant: ſunt radices odoratæ paſſim cognitæ. Spicæ.] Nardum intelli ge. Cinamomi.] Verum ad nos nunc nõ affertur, pro eo accipe uulgare duplo pondere. Calami aromatici.] Et hoc caremus: radicẽ enim, nõ calamũ officinæ oſtendunt: atq; alterius rei, non ipſius calami. Cardamomi maioris & minoris.] Quod Græci cardamomũ, id Arabes Cordumemi uocant. Plin. quatuor ſpecies cardamomi enumerat. Vidi ego tres res, quæ nunc cardamomũ dicunt, inter quas neſcio an una ſit, quæ uerũ ſit cardamomũ. Cheiſin.] Ligyſticon Græci uocãt, pro quo herbã aliam oſtendunt officinæ, quæ non eſt uerum Ligyſticon: uerun tamen nunc cœpit agnoſci.

Electuarium de Gemmis.

Nec hoc in tabernis inuenietur, alioqui et eo poſſunt carere homines. Gemmis enim in antidotis nõ ſunt uſi antiqui: nec ego libenter utor: ſiquidẽ quæ eis contri tis ad confortandum uis: Et ſi qua etiam ſit, bonas perfringere oporteret, non ra mentis quibuſdã uti, quibus nulla præterq; coloris cũ ueris gemmis conformitas. Similiter argenti & auri folia non niſi ad decorẽ & oſtentationẽ puto conducere.

Margaritas.] Non in totum ſperno, ſicuti Corallium. Hyacinthi.] Auic. prima parte lib. v. ex eo & granata medicamentũ parat. Sardinis.] Sardium lapidem eum puto, qui nunc Corneolus dicitur. Zedoariæ.] Radix nunc uulgò nota, antiquis uel incognita, uel ſub alio nomine ſcripta. Doronigi.] Doronicum uocant, etiam antiquis non notum. Alfeleniemiſek.] Id eſt ozimum. Carabe.] Succinũ latine dicitur. Been albũ & rubeum.] Radices de quibus Arabes, olim ex Armenia ferebant, nũc in Italia inuentę, ſed uel alię, uel nõ æque bonæ. Heyl.] Cardamomi ſpecies. Folij.] Et hoc caremus: Græci malabathrũ uocant. Trochiſc. diarodon.] Horũ cõpoſitionẽ habes infra. Galangę.] Radix ut nunc notiſſima, ita priſcis ignota. Zurumbet.] Satis nõ conſtat apud Arabes. Quidã faciunt ſpeciẽ Zedoariæ, aliqui arborẽ, ut uideri poteſt apud Serap. Auicenna herbã. Ambra.] Res noua, quã non tanti facio, quanti æſtimãt. Medici poſt Gal. Ambar uocant, de qua latius inferius agã, ubi Diambrã declara bo: ſicuti & de moſcho in diamuſco. Succũ emblicorũ.] Cum recentes habere nõ ualeamus, poterunt qui parare uoluerint, ex ſiccis, bene uino uel aqua macera tis, ſuccũ exprimere. Geleniabin.] Roſaceum uel mel, uel ſaccharũ intellige.

Confectio Alchermes.

In hac quoq; nunq; iactarẽ pecunias: nam neq; in ſerico uocato, neq; in cocco, uel baphico, uel charmes nuncupato, agnoſco uim niſi conſtringentem: coloriſq; rubri ratione, lędere potius uidetur cor quàm iuuare, ſpiritus & ſanguinẽ trahẽdo, propter ſimilitudinem. Cyanei uero ratione, uomitũ & ſeceſſum citabit, quæ præ exigua eius quantitate perficere nõ ualens, lędet magis q; iuuabit. Algueſgues.]

Deſipientiam

Desipientiã uocant Arabes. Setã.] Bombyx latine dicit. Darseni.] Cinamomi genus intellexit. Confectio Xyloaloes.

De cubebis nõ constant inter se Arabes: nam Serap. putauit esse oxymyrsinẽ, & sic esset Ruscus. Auicen. Carpesion, & sic essent festucæ quædã, non semina. Quibus uero nunc utimur, semina aromatica sunt, quæ satis hic cõgruere uidentur. Squinanti.] Floris uidelicet schœni. Afferuntur aũt nunc, non flores, sed ipsa absq; floribus planta. Miua.] Ex cotoneorum succo cõfecta, de qua inferius. Electuarium Sarbotheng.

Hæc cõpositio satis cõferre uidet ad ea quæ laudatur, & nihil est in ea obscuri, præter duo cardamomi genera: quæ esto, ut quomodo apud antiquos uocent, nesciamus, tamẽ ea quibus uulgò utimur, & per se bona sunt, & satis hic cõgruentia. Aliam eiusdẽ [lętificantis] cõpositionẽ habes ab ipsomet Mesue Cap. de Melancholia: aliam à Raze, & Nicolao & alijs. Fert & alia sub Galeni nomine, quã tamen nondũ apud illũ legi. Electuarium de Citro.

Placet mihi hoc cõmixtum: cui si apponerentur citra condita, suauius esset, nec minus utile. Galanga.] Est radix nunc notissima, quam, ut suprà quoq; dictum est, apud Græcos nondum euidenter inueni.

Confectio testiculi Vulpis.

Hæc est quæ in communem usum parata inuenitur. Secacul.] Non est Eryngion, ut multi putant: sed est radix, quam geniculam uulgò uocant, à multitudine geniculorũ. Herbam uero eius fraxinellam, quoniã fraxini folio constat, ego puto esse quã Polygonaton uocat Dioscorides. Test. uulpis.] Orchis scilicet. Radix Raphani.] Domestici potius quàm syluestris. Luff plani.] Dracontiũ maius, uidetur ad hoc aptius. Lingua auis.] Nõ una lingua loquuntur Arabes. Serap. enim linguã passerũ, auiũ uidelicet salacissimarũ in hunc usum adhibet. Auic. medullis adnumerat. Recentiores rem quandã in fraxino reperiũt.

Confectio de Galanga.

Laudo hanc, cõmuniter enim paratur. Cauendũ tamẽ puto in æstate, & in ualde bilioſa temperatura. Calamus aromaticus.] Ad nos hoc tẽpore, ut suprà etiã dixi, nõ defertur, sed eius loco radix quædã uenditur, quã non credo eius cannæ esse, nec ex India adferri: siquidem & recens multũ aliquando uidet, & exiguo nimis uenditur. Mellis.] Nunc cũ solo saccharo conficit, magnaq; ui inflationẽ pellit.

Diarodon descriptione communi.

Hæc nõ paratur, sed alia cũ Abbatis cognomine, quã Nicolaus describit. Trociſch.] Hos inuenies inferius. Spodij.] De hoc scribã inferius, atq; pariter de Berberis. Scariola.] Species est (ut puto) sonchi minus spinosa. Per citrullum ego intelligo cucumeris speciem, quæ colore & forma citrum æmulatur.

Aromaticum Rosatum.

In mala temperatura frigida magis hoc mihi probatur quàm sequens: non tamen in communi usu est, sicuti id quod sequitur.

Aromaticum Rosatum, descriptione Gabrielis.

Parum calidũ, ideoq; securius in temperatura & hora calida dari potest, quàm præcedens. Syrupi rosati.] Paratur & absq; his solidiore forma, cũ solo saccharo, simulq; & delectat & iuuat. Aromaticum rosatum minus.

Hoc quoq; parũ calidũ, præcipue si teneamus sandalos tales esse, quales scribunt. Nullibi tamẽ quod sciã paratur. Aromaticum Muscatum.

Quo pacto conueniat præfocationi, quũ eximio suo odore uterũ sursum trahat, non uideo, nisi exigua admodũ quantitate. Darseni electi.] Secundũ Serapionẽ est cinamomũ. Sed mirũ est, quod hactenus dixerit cinamomũ, nunc utatur alio nomine. Ego potius intelligerẽ Aspalathũ, quẽ Arabes uocãt Darsisahã.

Aromaticum Gariofilatum.

Difficile est hoc præparare, quia caremus folio: elegans tamen esset, si bene pararetur.

Aromaticum Nardinum.

Hoc quoq; uidetur non posse bene parari. Galliæ sebellinæ.] Quære hanc inferius.

Diaciminum bonum.

Satis inflationi mederetur, sed pauperes tanti non faciunt inflationis redemptionem, præsertim cum aliud minoris emere possint, quod ex Nicolao parant: sed & aliud quod ipse Mesue inferius scribit.

Dianeson.

Hoc nõ minus utile est q̃ præcedens, & minoris emitur. Carui.] Caros uocatur à Dioscor.

Diambra.

Præclara est hæc compositio, si bene præparetur, sed preciosa: ego ea sæpe utor, præsertim in mulieribus & senibus.

Confectio de Cinamomo.

Darsenum.] Ecce quod darsenum non est cinamomum, ideo expone ut suprà. Enulæ.] Id est, elenij accipiendæ radices, ut Dioscorides docet, exiccatæ.

Et quandoq;.] Si hoc modo cum saccharo misceatur, erit multi usus ad escas condiendas, specierum uocatarum loco.

Electuarium de granis myrti.

Vtile quidem esset, non tamen in usu est.

Diacalamentum descriptione Galeni.

Calamenti fluuialis.] Id est pulegij, errore communi Arabum. Galenus nõ ponit zingiber. Siseleos.] Seseli. Petroselinum.] Verum ad nos non portatur: id uero quod sub eo nomine uulgo uenditur, imbecille satis est: ego loco ueri utor olusatri semine. Alhasce.] Id est Thymi. Cheisin.] Id est Ligystici. Piperis.] Adde & longi piperis, & auge pondus, ad drachmas uidelicet xxiiij.

Dia trium pipereon.]

Galenus trium piperũ drach. 50. Thymi, anisi, zingiberis drachmas octo.

Amomo.] Caremus, quia quod pro eo uendunt, nihil habet commune cum Amomo, quod tamen non apponit Galenus, sicuti nec reliqua quæ sequuntur.

Diaciminum.

Diospoliticon non ualde differt à diacimino: constat enim ex pari portione, piperis longi, cimini, rutæ, nitri. Baurach.] Id est nitrum, quod nunc ad nos non adfertur, sed loco eius habemus copiam factitij, à quo & salsedinem per artem remouent, ut sit ad tormenta habilius.

Confectio de seminibus.

Alia hæc est ab ea, quam diaspermaton Græci uocant. Fac sicut suffuff.] Redigendo uidelicet omnia in tenuem puluerem, quo uti poteris eo modo, quẽ in confectione de Cinamomo docuimus.

Confectio de Citonijs.

Hanc nunc etiam mulierculæ parant, cotoneatam uocantes. Medici uero Diacitoniten uocant.

Confectio de citonijs facta cum succo.

Nunc nouo quodam artificio succum congelant, gelatinamq; uocant, colore pulcherrimum: translucidum, & gustu sapidissimum.

Electuarium de pomis.

Arabũ inuentũ est mala adeò cordi congruere: quod certè uix credo, maxime ubi hoc modo parent, quo hic uir iubet: quid enim habent cordi congruens præter odorem: quem certe deponunt cum à cortice separantur, & multũ coquunt.

Electuarium de Persicis.

Nescio quomodo sitim extinguat, si tot aromata apponantur.

Electuarium quo utuntur Reges.

Ego utroq; horum usus plerunq; sum, sed à primo amoui oleum, ne uomitum moueret:

moueret,& à ſecundo ſandalos,qui multis non placent, quandoq; addens cucurbitæ & peponum ſemina: aromata etiam, prout mihi uiſum,moderans.

Electuarium de fructibus.

Efficax eſt,neq; inſuaue, ſi bene præparetur.] Sumach.] Græci Rhum Syriacum uocant. Pirorum ponticorum.] Id eſt,ſaporis adſtringentis & acerbi.

Confectio alia Galeni.

Non eſſe Galeni,Camphora & Sandali oſtendunt. Faufel.] Fructus quidam adſtringens, antiquis incognitus, nunc auellanam Indam uocant. Bolo armeno caremus: falſum Apothecarij paſſim habent. Cœpit aliud ferri ex orientali plaga, quod nec ipſum eſſe uerum Armenicum puto.

Confectio de Prunis.

Non diſplicet mihi, modo ſtomachus non ſit ualde debilis. Muzorũm.] Id eſt,quæ dulcacida ſunt. Electuarium de Sorbis.

Vehementer adſtringunt, & ad eum uſum cõmuniter paratur,id facturum uehementius, ſi pro ſorbis meſpila accipiemus.

PARS SECVNDA PRIMAE DISTINCTIONIS.

Theriaca Diateſſaron.

Theriaca dicitur, quia ad morſus ualet ferarum. διατεσσάρων, quia ex quatuor, præter mel,componitur. Antiqua eſt & ualde utilis. Mulomedici addunt ebur,& uocant διαπρύτε, ſublimemq; eſſe dicunt ad præſeruanda curandaq; iumenta, ut uidere potes apud Abſyrtũ,& Vegetium. Myrrham.] Hoc tempore apud nos reperire bonam,eſt difficile. Mel ſit quadruplum ſpecierum, ut in hac,ſicut in alijs ſimilibus. Trypheræ omnes hæ ab Arabibus uidentur inuentæ, nam ferè myrobalanos recipiunt,quæ antiquis erant uel ignotæ,uel non adeò aſſuetæ.

Tryphera Sarracenica.

Tryphera quaſi delicioſa uel uoluptuaria.] Setaragi Indi.] Eſt Lepidium:dicit tamen Auicenna, quod Indum eſt, fruſta parua ſubtiliaq; ligni.

Tryphera Muſcata.

Baucia.] Eſt paſtinaca domeſtica. Tryphera Galeni.

Non credo eſſe Galeni, cum neq; behen,neq; ambram, neq; moſchum agnouiſſe uideatur. Alufulfumen.] Difficile eſt de his barbaris diuinare dictionibus,potes tamen ſumere ozimũ.Interpres Auic.exponit radicẽ piperis.Quidam textus nõ habẽt hanc dictionẽ. Tryphera minor ex arte Phenonis.

Carmezit.] Eſt fructus Tamariſci: magnam uim habet in adſtringendo,quæ hoc deſiderant, & præcipue mulierum redundantes menſes.

Tryphera minor.

Efficacior uidetur ſcoria ferri addita,quæ nutrire dicitur,quando in aceto mãdet longo tempore. Diacurcuma.

Melius eſt hanc dimittere,quia nõ bene conficitur:ſi quis tamen conficere eam uelit,uideat ut habeat ueram eupatorium: nam quo paſſim utuntur,mendax eſt. Sed & uerũ & meon & ſcordium agnoſcat,ut oleum balſami taceã.Scolopendriũ eſt, quam uulgo citrach appellant. Diacurcuma minor.

Minorem hanc quiuis parare poteſt: non multum enim errabit, qui herbam Schœni, pro flore receperit. Diamoruſia.

Daucus eſt trium ſpecierum.] Eligendus eſt Creticus,cuius flores & ſemina alba. Acori.] De hoc quid ſentiam,infra notabo. Marmacur.] Id eſt Meliſſophyllon. Dialacca magna.

Hac tutius utimur quàm Diacurcuma: omnia quæ in ea ponuntur, nota ſunt: ſolum attendendum, ut lacca ſit, quod dicunt Græci κάγκαμον, quia arte alia paratũ,qua paſſim infectores utunt̃. Dialacca minor.

Hæc quoq; bona eſt, & facilius quàm prima parari poteſt.

Confectio de Raued seni.

Placet mihi & hæc, si bene paratur: multũ enim in mulieribus ualet, quibus ob malã hepatis temperaturã ad frigidũ, retinent menses. Diacoston.

Potens hoc est in quauis tẽperatura, frigida & humida, & in obstructione: procurandũ tamen ut uerũ costũ habeamus. Cõfectio Elect. ex inuẽtione nostra.

Sicut Alcohol.] In tenuissimum puluerẽ. Per cõchulas adustas, intellige coopercula paruarũ conchularũ, qualia apud nos multa, ut quæ piperatia uocant, & similia: quanquàm meliora essent que blattas byzantias uocãt, & Græci onychas, hoc est ungues. Electuarium Confortans.

Magnam uim haberet adstringendi, si bene pararetur. Seminis rosarum.] Quid sit, uide in nostris epistolis. Confectio Alcanzi.

Florum alcheil.] Credo legendum esse Alkilil, quod uocãt Arabes granatũ syluestre. Confectio de Asa.

Lasser uel opos Cyrenaicus Dioscor. est res quam Arabes uocant asam: nõ defertur ad nos nisi fœtida. Optimum est subrubeum, splendidum, myrrham referens non porrũ, & quod facile dissoluitur in colorẽ albũ. Sunt qui putent benzoin nũc uocatũ esse uerũ lasser. Confectio Anacardina.

Hac perraro utimur, nisi ad febrem in frigidioribus morbis prouocandam.

Bedust.] Intellige castoriũ. Burungi.] Pro hoc pone Melissophyllon, uel Erysimon. Aliqui tamen intelligunt erucã agrestem. De Anacardo non uideo Græcos inter simplicia medicamenta scripsisse: inuenio tamen eis usos, & uocare Anacardia. Auerroes reponit inter noua medicamina. Paulus describit Theodoreton, quam per Anacardia uocat.

SECVNDA DISTINCTIO. De medicinis Opiatis.

Vsus horum admodũ prudentem desiderat medicũ, non adeò audacem, ut ubi opus non est, eis utatur: nec adeò timidũ, ut quoties urget necessitas, eorum usum reformidet. Confectio Philonij.

Vtere hoc tanq̃ uero Philonis medicamine, & dimitte alia. Inuentione propria.] Scilicet Philonis. Castorium.] Galenus non ponit. Dosis eius ut cicer conuenit pueris: ut faba parua, debilibus: ut auellana, prouectioribus ac robustis. Confectio Philonij Hamech.

Nigella.] Melanthion, Git. Nõ tamen quod uulgò sic uocãt: id enim est melampyron: sed semẽ odoratũ. Placet ut apponatur crocus, & sint omnia æqualia. In alio.] Nam duo aurei opij, plus essent q̃ sit opus. Zazenea.

Ego multoties hac usus sum, præsertim in uteri affectibus, & satis profeci.

Cum rob.] Per hanc dictionẽ significant Arabes omnẽ succũ crassiorẽ factũ: cũ uero simpliciter proferũt, rob uini intelligunt. Athanasia magna.

Adip.] Lupi. De cornibus Caprę.] Sic & Auicenna, cuius hęc est descriptio. Alias habes à Paulo & Oribasio, sed & à Nicolao, quę parata cõmuniter inuenitur, & est in adstringendo longe q̃ hæc efficacior. A Paulo etiã alia scribitur, quæ Oribasij esse dicitur, nullibi tamen cornu mẽtio: alioqui nemo, nisi superstitiosus, dextrum potius q̃ sinistrũ apponeret. Diasulphur.

Magnam uim habet in dolore renum, & spirandi difficultate, in quibus locis paratur: nec difficile esset ubiq; parare: quæcunq; enim in eo ponenda, nota sunt.

Sunt qui hoc pacto parent: Sulphuris ignem nõ experti, hyoscyami, cardamomi, styracis, opij, myrrhæ, costi, rutæ ana drach. x. croci, piperis an. drach. iij. casiæ drach. xij. lybistici drach. iij. mellis quantum sat sit. Confectio de Storace.

Styrax uerus lachryma est, humiditatem non remittens nisi dum manibus attractatur. Fit uero arte quædã miscella, quæ grauis est, & somnũ faciens, quam hic puto Mesuen intellexisse, & esse quã liquidam uocãt. Vide Dioscor. Si tamen hoc melius intelligere uelis, lege Galenum in lib. de Antidotis.

DISTINCTIO TERTIA. De medicinis ſolũtiuis. Hiera picra.

Ab hac cœpit ueluti ab antiquiore, & à qua reliquæ nomen acceperunt, cuius permixtio tempore Galeni Romæ uocabaẽ picra. Gal. accipit ſolum ſex res, dimittens xyloaloen & caſſiã, & pro carpobalſamo ponit xylobalſamõ: & auget aloen: pro ſex enim drach. aliorũ, uel centum, uel cxx. aloes apponit. Et eſt reſolutiua materiarũ malarũ groſſarũ.] Has tamen oportet attenuaſſe & diſſecuiſſe. Aloe aũt ſit duplum pondere.] Fermè triplum eſſe debet, quia pro 36. drach. illorum, centũ Aloes uel cxx. adijciendæ ſunt. Hiera Hermetis.

Alãdal.] Hos habes infra ab ipſo Meſue deſcriptos, qui tamen Thermetis tempore nõ cõponebanẽ. Luf.] Dracontiũ. Seminis mezerion.] Id eſt coccignidij, chameleæ uidelicet. Hiera Archigenis.

Ex Auic. ad uerbũ. Pulpæ coloquintidos drach. ij.] Aliqui libri habent drach. xxij, alij unc. ij. cepæ. Muris aſſatæ.] Id eſt ſcillæ.

Hiera Archigenis deſcriptione Pauli.

Omniũ an. aur. v.] Auic. xx. Paul. x. Poſt poliũ Paulus addit, myrrhę. Infunde in melle.] Paulus, in melicrato per noctem unã, & ſicca. Cõpone eam cum aqua mellis.] Paulus, cũ melle optimo, & repone in uaſe uitri uel plumbi. Et modus hic eſt omnibus hieris cõmunis. Addaẽ ſalis drach. i. & ſi uis ut magis purget, adde ſcammonium. Hiera coloquintidos.

Eſt multũ ſimilis hierę Rufi, ab Auic. & Paulo poſitę. Troch. Alũdal.] Pul. Sycionię, id eſt elaterij: certum enim eſt hoſce trochiſcos Rufo nõ fuiſſe cognitos. Opopanaci.] Hoc nõ apponit Paulus. Hiera ex inuẽtione noſtra.

Hæc inter magnas connumeranda eſt, & multi uſus, licet nullibi parata inueniatur. Alſerachoſtũ.] Per alſerachoſt Arabes intelligunt ſpeciẽ mannæ. Tamarindorum.] De his licet nulla apud antiquos mentio, utiles tamen ſunt in bile coërcenda. Foliorum lupuli.] Hic puto ſubeſſe errorem, intellígendoſq; aſparagos eius potius quàm folia. Seminum communium.] Hæc dici ſolent maiora.

Triphera Perſica.

Cuſcuta.] Amplexicaulis herba eſt, quæ linum amplectitur, & uidetur eſſe quam linoderã Theophraſtus uocat: licet apud græcos in medicorũ uſum (quod quidem meminerim) uenire nõ cõſueuerit. Eſt autẽ magnæ ſimilitudinis cum uocato nunc epithymo. Confectio electuarij Alharif.

Confectio alia.] Neutra harum neq; ego uſus ſum, nec uidi medicum utentẽ. Nabeth.] Quidã intelligunt zuccharum, quod candum uocant. Sed uidetur alia res apud ipſum Meſuem, infra de cõditis. Alij potum ex ficis, dactylis & ſaccharo. Confectio electuarij Indi maioris.

Eſt minus potens ad purgãdum q̃ diaphœnicon, ſi in diaphœnicõ nõ ſit ſcãmonium, per coctionem caſtigatum, & in hoc ſit. Si utrobiq;, hoc erit efficacius.

Doſis eius eſt aure. ij.] Illa doſis exigua eſt, uix puero ſufficiens: grãdioribus enim acrobuſtis poteſt integra uncia dari. Ego in expurgandis renibus eo utor, cum caſſiæ ſucco, ita ut huius ſex, illius ij. drachmæ miſceantur.

Electuarium Indum minus.

Minus hoc à maioribus noſtris neglectum eſt, cũ tamen ſatis efficax ſit, & adeò delicatum, ut poſſit ſine melle in pulueris forma cum iure ſorberi.

Confectio de dactylis Diaphœnicon.

Benigna ſatis eſt & tuta per hanc purgatio. Gal. tertio ſimpliciũ medic. miſceri ait purgatoria medicamina cũ dactylis, & alijs adſtringentibus, ut occulteẽ ſapor, tollatur abominatio, & faſtidium ſtomachi. Ego ponerem ſcammonium non coctũ, quia per dactylos & aromata ſatis caſtigaẽ. Nec credendũ his qui dicũt, quod per dactylos uetaẽ, ne à longinquo humores trahat: ſiquidẽ cum uapores ad caput mittãt, ſimul etiã purgatoriã uim adferunt. Elect. de Pſilio.

Recipe ſucci bugloſſæ.] Boraginis uidelicet & bugloſſi uulgarium. Accipiatur eius uiſcoſitatis.] Id eſt eorũ ſuccorũ, in quibus ſuccus hic pſyllij per diẽ & nocteẽ

remanſit. Hæc enim eſt uiſcoſitas, de qua uult pro ſingulis 4. ℔. apponi, ſacchari ℔. ij. s. Doſis.] Potes integrã unc. tutò dare. Electuarium Eleſcoph.

Scribitur ab Auic. fermè eodẽ modo, & uocat̃ Epiſcopi. Conficiuntur & ex his ſpeciebus placentæ cũ ſaccharo, quæ aliquando nihil, aliquando nimiũ purgant: uel quia ſcilicet aliquãdo urunt̃, uel nõ bene inuicem miſcentur ſpecies. Doſis ab aur. ij. uſq; ad iij.] Potes & hanc excedere.

Confectio medicaminis Hamech.

Prima hæc cõpoſitio cõmuniter paratur, licet nõ omnes eã bene parent. Vbi bene parata ſit, utraq; bilem & pituitam facile purgat, præcipue ſi maiori quantitate detur quàm iubet Meſue: uncia enim abſq; periculo exhiberi poteſt.

Confectio alia Hamech.

Bedagar Iuinb. Serbiſon Rob.

Hanc nunq̃ uidi parari. Bedagar.] Dioſc. ἄκανθαν λοβικὴν, id eſt ſpinam albã uocat. Iuiube.] Id eſt zezipha. Sebeſten.] Myxa. Rob. lib. ij.] Intellige ſapã.

Modus electuarij Roſati.

Hoc carere nõ poſſunt qui pilulas aggregatiuas modo Meſue parare uolũt, precioſumq; eſt & delicatum. Aliud modo Nicolai cõmuniter ab omnibus paratur, & ſub nomine elect. de ſucco roſ. agnoſcit̃.

Confectio Alfeſara.

Radix alpheſara, id eſt uitis albæ, ueluti oſtenſum eſt capite proprio in annotationibus ſupra ſimplicia, ubi ijſdem uerbis hęc ſcribitur præparatio. Doſis eius à duabus drach. uſq; ad iiij.] Vſq; ad v. ſcripſit ipſemet: ſed potes etiã tutò plus exhibere.

Confectio mannæ ex inuentione Galeni.

Manna.

Ego hanc apud Gal. non reperi: ſi tamen Galeni eſt. Per mannã intellige aëreũ mel: ſic enim ipſe nominat lib. iij. Aliment. Manna autem apud eum eſt thuris puluiſculus.

Confectio Almezereon.

Mezeon

Scis quid intelligendũ per mezereon, ex ijs quæ à me alibi adnotata ſunt. Foliorũ Almezereon præparatorũ.] Eo ſcilicet modo quo ipſe docuit cap. proprio.

Carniũ citoniorũ elixorũ in aceto uini & zuccharo ana partes lxxx.] Suprà dixit lxx. Tereniabin xl.] Suprà dixit lx. Nos hoc tẽpore multũ ueremur mezereũ, & quæ ex eo cõponunt̃, & propterea hãc nõ parãt ſpeciarij: nõ inutilẽ tamen futurã his qui aqua intercute laborant.

Modus confect. Alſebram.

Alzebra

Quid ſit alſebrã, uide proprio capite inter ſimplicia: nunc plantã pro ea accipiunt lino ſimilẽ, quã eſulã uocãt. Succi fęniculi.] Vereor ne hic ſit menda: ſiquidem ubi de hac planta inter ſimplicia agit, ſuccum aliquẽ frigidum ſecum miſceri iubet, ut portulacæ uel intybi.

Modus confect. de Eupatorio.

Eupatorij Cuſcute ſeminis Volubilis

Eupatorium accipe, nõ quod uulgò ſic uocant, ſed quam apud nos agrimoniũ nuncupãt. Poſſes dare pluſq; aureum, ſi conficeret̃. Seminis cuſcutæ.] Neſcio an ſemẽ colligi poſſit, ſcio tamen nõ colligi. Et uolubilis.] Lupum ſalictarium intellige, quem lupulum uocant: aliæ enim uolubiles uocatæ impenſius calent.

Alchechengi medicamen.

Trochiſcos hoſce omnes habes infra loco ſuo. Accipe ſuccum uolubilis.] Intellige & hic lupulum uocatum. Eſſet medicamen uehemens, ſed non conficitur.

Confectio electuarij Diacitoniten.

Tabarzet.

Græci aliter conficiebant, ut apud Paulum licet agnoſcere. Mellis Tabarzet.] Ita genus quoddam ſacchari Arabes uocant.

QVARTA DISTINCTIO. De Conditis.

Chebuli

Nunc omnia melius condiuntur quàm docuerit Meſuas, uel ſciuerint antiqui. Chebuli.] Ex Aegypto adferunt̃ conditi: ſed quia caſſiã redolent, ideo diligentiores ſpeciarij aqua madefactos cum ſaccharo iterum condiunt. Ars autem.]

Hac arte potes quaslibet res aridas, quaſi recentes facere. Emblici.] Modus hic oſtendit, quod neq; in Damaſco habeãtur recentes. Citonia & alia poma, ſi bene condiantur, ſicuti & ſaporem & odorem ſeruant, ita & uim. Citra.] Cortices uel ſoli cõdiunt̃, pulpa abiecta, & çalidi ſunt: uel ſola pulpa, extimo abſciſſo cortice,

cortice, & frigidi: uel utrunq;,& ferè temperati. Sicut nabet.] Ad mediocrem uidelicet craſſitiem. Secacul.

Dixi ſupra quid eſſet: uideri tamen poteſt ex modo loquẽdi Meſue, quod ipſe aliã rem intellexerit. Noſtri pro eo cõdiunt eryngiũ. Zinziber conditũ.]

Zinziber conditum ex Aegypto adfertur, & uiride uocant.

Confectio de Zinzibere.

Vidi ex puluere aridi & ſaccharo parari ueluti offas, efficaces in calefaciẽdo uentriculo, & inflatione diſcutienda. Bauciæ conditæ.

Σταφυλίνῳ græce, paſtinaca latine. Condiẽt etiã elixa cum melle & aceto, & nõ inutiliter ad menſas uenit. Acorus conditus.

Acorus uulgaris non eſt uerus acorus, ſed radix xiris, ut cõſtat ex pictura utriuſq; apud Dioſ. Ego quãdoq; ſuſpicatus ſum radicẽ quę a ſpeciarijs calamus aromaticus dicitur, eſſe uerã acorũ. Zuccharum Roſatum.

Nunc ſunt alij modi faciendi zuccharum roſatũ: pulchrius enim & ſuauius fit ex ſucco roſarũ in formã placentę, cũ ſaccharo redacto: quod & uim quandã retinet ciendæ alui: amouendi tamen ſemper ſunt à roſis ungues.

Zuccharum Violatum.

Indigent tamen uiolæ &c.] Dubium eſt mihi hoc, ſiquidẽ uis earũ facile reſoluitur: quare puto addendã negationem, ut ſcilicet intelligamus, nõ eſſe ſoli exponendas, uel longo tẽpore adſeruãdas. Zuccharum Bugloſſatũ.

Vera bugloſſus dicit̃, quã noſtri uulgo boraginẽ uocãt: quæ tamen in antiquo herbario Apuleio adſcripto, corago uocabat̃. Zuccharum Alchilil.

Lege alchilebel, & eſt roſmarinus. Appellãt autẽ cõfectionem quæ ex floribus eius paratur, dianthos. Solent tamen aliud parare, ſecuti Nicolaum, cui aromata multa adduntur. Mel Roſatum.

Dicitur hoc primum, mel roſatum cum folijs. Et ſunt qui ponunt, mellis & ſucci roſarum.] Hoc dicitur mel roſatum colatum.

QVINTA DISTINCTIO. De ſpeciebus Loch, quæ Græci ἐκλείγματα, Latini linctus uocant.

Loch de Pino.

Hoc apud omnes paratẽ. Mellis paſſularum.] Id eſt, in quo bullierint paſſulę uſq; ad liquationem. Sumatur quaſi lambendo un. una.] Errant noſtri medici, exiguum quid iubentes homines horũ deuorare. Zucchari tabarzet] & paulò poſt [mellis tabarzet.] Dubitari ergo poteſt in quo differant. Dicendum per mel intelligi ſuccum ipſum, ex quo per cocturã fit ſaccharum, quod tamen nondũ exiccatum ſit. Zuccharũ uero, id quod iam plene exiccatum eſt, Serap. conficit cum melle.

Loch de Papauere.

Hoc quoq; ſolet ab omnibus componi. Et ſit proprie] Non ex hoc componunt, ſed ex eo qui inter ſyrupos nominatur.

Modus confectionis iacur, ſecundum intentionem Galeni.

Recipe decem papauera.] Melius eſt recipere ea quæ nondũ dura ſunt, nec tamen ualde mollia: quæ enim ſicciora ſunt, parũ habent ſucci: quę humidiora, multum quidẽ, ſed incoctũ: propterea & quæ in locis humidioribus orta, ſunt repudianda. Sint aũt magnitudine mediocri: ſi enim maiora ſint, aqua erit augenda: ſi minora capitum numerus, Aquæ ſextar.] Id eſt ξέſτου. Et ſit aqua pluuialis.] Galenus, uel fontis, nõ per plũbeos cannales defluentib. Tunc decoque ea uſq; dum diſcocta ſint.] Gal. ueluti marcida. Et aquæ duæ partes.] Hæc uerba ſunt ſuperaddita. Oportet autem ut miſceatur ex rob quantitas.] Syreo, uel uino cocto, uel dulci. Et nõ conuenit in hac intentione mel.] Galenus, miſceri autẽ oportet huic pharmaco dum coquitur glycyrrhizam, uel ſuccũ eius. Et ſi uelis medicamen abſtergens, tunc mel eſt cõuenientius.] Adde ex Gal. Sicut enim his qui ſomno egent melius eſt ea quæ fit per Syreũ, ita his quos oportet expuere,

ea quę per mel optima, quoniã materias quę ſunt in pectore, ad expellendum habilitat: dabis aũt alterã earum, cui opus eſſe cognoueris. Et quandoq; fit medicamen ex utriſq;.] Ex eo ſcilicet quod per mel, & ex eo quod per Sireon paratũ eſt. Adde ex Gal. & ſi æquales fuerint intentiones, æqualiter miſcebis: ſi inæquales, inæqualiter. Doſis eius drach. i.] Gal. duo cochlearia magna, uel plus, uel minus, iuxta ætatẽ, horã. Si omnia ad frigidum uergent, dabis minus: ſi ad calidum, plus. Reſpicies quoq; deſtillationis quantitatẽ & qualitatẽ. Si aũt uelis.] Hæc Crito. Beufiſtidos.] Lege hypociſtidos. Balauſtiæ & Ramic.] Non hæc Criton.

Diamoro

Confectio de Moris.

Huius cõmunis uſus, & uulgaribus quoq; notus eſt. Quæ currunt ſecundũ ſemitã.] Quia ſcilicet dicuntur ſycamina, quaſi fico mora. Et mororũ de ſeni.] Id eſt rubi. Gal. facit ex his uel ex illis, & dicit quod ex his eſt melius. Rob.] Nõ ponit Galen. Et mellis.] Gal. Succus per ſe melior eſt phlegmone incipiente, quia ſcilicet tũc intentio medici eſt ſolum ad repellendũ. Sed quia toto anno conſeruari non poteſt, ideo mel miſcetur. In ſequentibus enim phlegmones temporibus utilior eſt compoſitio cum melle, dum ſcilicet mixta eſt intentio ad repellendum & reſoluendum. Ana libram unam.] Galenus quintam partem mellis miſcet in mediocri. Myrrhæ.]. Qui cõpoſuit pharmacũ, miſcuit & crocũ & myrrhã. Crocus enim ſtypticus eſt, myrrha uero diſcutit, & ad profundũ meat.

Myrrha

Aluminis, ſucci agreſtæ.] Gal. Ego in principio aliquando miſceo rhun, id eſt ſumacũ, aliquando omphacium: & ſi hæc nõ adſunt, uel flores roſarum, uel roſas ſiccas, uel balauſtias, uel citinos, uel gallã, uel corticẽ granatorũ piceæ, uel thuris, uel hypociſtidos, uel lentiſci ſuccum, uel, ut in ſummo dicat, aliquid adſtringens, quod non ſit ἀναλυτήριον. Vt uero hæc congruunt in principio, ita poſtea non egemus aliquo horum, ſed ad cõcoquendũ ſat eſt addere myrrhã, crocũq;. Vbi uero concocta fuerit, miſcendũ quid diſcutiens, ut aphronitrũ, uel nitrum, uel ſulphur, uel ſireon, incocto origano, uel hyſſopo, uel pulegio, uel thymo, uel aliquo tali.

Ana partes æquales.] Placet Gal. ut ſint mellis ℔. i. ſucci ℔. v. croci & myrrhæ ana drach. i. s. omphacij drach. i.

Modus confect. de ſuccis nucum.

Hoc inuenit Gal. & dicit habere uim multũ excellentem reliqua σωματικὰ pharmaca. Defluit & ad cannam pulmonis.] Copula, &, abolẽda eſt. Et humidis natura.] Debilibus mente ait Gal.

Loch de ſquilla.

Communiter conficitur, & eſt ualde efficax ad craſſam materiam & tenacem.

Alfeſera

Loch de alfeſcera.

Et hoc cum ſit ualde potens, non paratur. quandoq; ego confici iuſſi, & uix inueni qui uoluerit uel potuerit uim eius ferre. Alfeſcera, intellige uitis albæ radicem.

Loch ſanum & expertum.

Hoc paratũ ubiq; inuenies: eſt calidius & potentius eo quod de pino, minusq; inſuaue: & propterea ego eo libentius q̃ illo utor.

Chebulæ pingues
Caſſia fiſtula
Groſſæ

Loch ad caliditatẽ.

Non eſt in uſu apud noſtros. Cheſmes pinguium.] Id eſt paſſulas. Sebeſten.] Id eſt myxa: græce μύξα. Caſſiæ fiſtulæ.] Eius ſcilicet qua recentiores utuntur ad aluum leniendã. A ſcoffis.] A ſeminibus uidelicet, & his quæ inter ea mediant.

Loch aliud noſtrum.

Valeret hoc in calidis deſtillationibus, ſuaueq; eſſet, quamuis non conficiatur.

Loch bonum.

Nec hoc confectum inuenies, ſcio tamen nonnullos uſos.

Loch ad aſthma.

Multum potens, & à nonnullis conficitur.

Loch de amygdalis.

Granorum uini.] Lege pini: nec hoc paratur, licet utile ſit.

SEXTA DISTINCTIO. De ſyrupis, & robub & iuleb.

Magna pars eorũ quæ in hac diſtinctione ſcribunt̃, ſub his potionibus cõtineri uidentur,

uidentur, quæ Græci ἡδέα & ὠφέλημα, ſuauia uidelicet & utilia uocant. Sed & ad προπόμᾶτα, hoc eſt uerbū uerbo, præpotiones. Modus operationis iuleb.

Iuleb recentiores Græci zulapon uocant. Primum hoc iuleb ex infuſione roſarum. Paulus hydroroſatum parat, coctis lib. iiij. roſarum, in ſextarijs v. aquæ, & duobus mellis. Modus iuleb uiolati.

Græci iozulapon uocant, atq; in hunc modū conficiunt: Viol. unc. iij. in tribus ſextarijs aquæ per diem macerant, excolatæq; aquę lib. iij. ſacchari adijciunt.

Operatio infuſionis roſarum.

Si quinquies roſæ mutẽtur, addito ſaccharo, fiet ſyrupus quẽ nunc roſatū ſoluIO tiuū uocãt noſtri, Bononienſes mucarū. Iuleb roſarum aliud.

Hoc eſt in uſu, & dicitur iuleb roſarū, ex quo aquæ cõmixto fit ſuauiſſimus potus, ad calorem & ſitim amouendam maxime idoneus: quo tamen antiqui nõ utebantur, quia nec aquam roſatam norant, nec hunc ſacchari uſum.

Iuleb de ſucco uiolarum.

In cõmuni uſu eſt id, quo multi parū conſiderãtes, in uentris fluxibus, quaſi ad ſtringente aluum utunt: cum tamen cõtrarium potius operetur. quod ex ſucco roſarum fit, & ſyrupus roſatus dicit. Iuleb iuiubinum.

Zizipha græce & latine dicit, & ſorica. Gal. nihili fecit: recentiores in uſu habẽt ſicca, nec ego ea in totum reſpuenda puto. Syrup. de pomis.

IO Scis quid ſuprà ſcripſerim de malis. Paulus ex dulcibus parat, & uocat hydromalum. Syrupus de piris.

Licet non ſit in communi uſu, efficaciam tamen haberet ſi ex congruis piris pararetur, in his quæ Meſ. dicit. Syrup. de Citonijs.

Et hunc uocat Paul. hydromalon. Recentiores quidã factum ex malis, malozulapon, hoc κυδωνίῳ γλύκισμα. Syrupus de Perſicis.

Et hic non inutiliter parari poteſt. Syrupus de ſucco acetoſæ.

Auic. uocat omnem lapathon acetoſam. Videtur autem apud Dioſc. ſola illa lapathi ſpecies quã uocãt oxalyda. Syrup. de ſucco cucurbitæ.

Magnas uires hic habet in ſiti & magno incendio extinguendo.

30 Syrupus de prunis.

Hic præter hoc quod infrigidat, aluũ etiã lenit: loco eius utimur diaprunon ſimplici, ſicuti & duobus de granatis. Paul. rhoiton parat ex part. iij. ſucci, & una mellis. Sunt qui immergunt ſetam, quia uidelicet putant habere magnam uim in roborando corde. Syrupus de corticibus citri.

Cum bene parat, cerebrum etiã & cor confortat, ſi intemperie frigida laborant.

Syrupus acetoſitatis citri.

Paraui inſtar huius ex limonibus, & inueni placidum ac utilẽ. Et cõfert ebrietati, uertigini.] Bilioſæ. Syrupus de agreſta.

Hic quoq; præſtans eſt. Paulus omphacomeli uocat.

40 Syrupus de granis myrti.

Myrteton uocat Paulus: magni uſus in fluente aluo. Syrupus Cheſmes.

Paſſulas uocant: nullum tamen uidi qui pararet. Syrup. alchelach.

Dicunt eſſe dactylos: ſed mirũ eſt cum alias interpres cõſueuerit uti uoce dactylorum, quod nunc utatur uoce illa. Syrupus compoſiti.

Compoſitos hos uocat, quia præter ſaccharum aut mel, ex pluribus quàm ex una re conſtant. Syrupus de papauere.

Longa nimis uidetur hæc decoctio, adeò ut in recentibus uim perdat. Tutius eſt coquere donec tabeſcant, nec amplius.

Syrupus dinari, id eſt de bizantijs.

50 Barbara certe eſt hæc inſcriptio: & ſi id notat, quod uerba ſignificant, auaritiã oſtẽdit, quæ à bono & uiro & medico debet eſſe aliena. Efficax tamen eſt ſyrupus & multi uſus in longis febribus, præſertim ab atra bile factis. Accipe eius clarificati ℔, iiij.] Id eſt, pro quibuslibet iiij. ℔. accipe ſacchari ℔, ij. ſ. Et quandoq;.]

Parant cõmuniter utroq; modo, cum aceto uidelicet & abſq; eo, dum tamen ſimpliciter ſcribitur, acidus eſt accipiendus. Sermo in ſyrupo acetoſo.

Et hoc quidem Galenus teſtatur.] Galenus nuſq; huius meminit, ſed oxymelitis. Propter ſimilitudinẽ & cõmunitatẽ.] Hippocrates & Galenus, acetũ iuuat eos in quibus amara: lædit ſummopere in quibus atra bilis dominatur: magis tamen mulieribus quàm uiris eſt inimicum, quia uterum lædit. In leui.] Si uidelicet non uis multum acidum. Et in forti.] Id eſt, ſi uis multum acidum.

Cum aqua frigida &c.] Non exprimit quantitatem aquæ: nos autem duplam aquam miſcemus, & ex herbis potius elicitam quàm naturalem.

Modus ſyrupi acetoſi cum radicibus.

Hoc frequenter utimur, uocamuſq; acetoſum compoſitum.

Modus ſyrupi acetoſi de ſuccis herbarum.

Eſt ferè byzantinus, niſi quod in hoc minus additur aceti.

Modus ſyrupi acetoſi de ſuccis fructuum.

Eadem ferè deſcriptio ſuprà, niſi quod ibi tantum acida, hic acida & dulcia granata accipiuntur. Loco huius officinæ parant oxyſaccharum uocatum.

Modus ſyrupi acetoſi de ſuccis & aquis fructuum.

Zarur, id eſt meſpilorum. Nullam acedinem præterq; à granatis habet: magni tamen uſus eſſet ſi pararetur, in uomitibus & uentris fluxibus coërcẽdis: poſſumus tamen & hoc, & quatuor ante eum deſcriptis pro embammatis condimentiſue ciborum uti. Modus ſyrupi acetoſi de Prunis.

Aquæ tamarindorũ & prunorũ neſcio quo pacto uelit ut fiant, ita ut à ſuccis differãt: niſi per coctionẽ uel macerationẽ. Acedo uero citri, neſcio quare hic uocetur aqua, cũ ſuperius eã appellauerit ſuccũ: utcunq; tamen paretur, utilis erit in his, in quibus à Meſue cõmendatur. Modus ſyrupi acetoſi de pomis.

Hic quoq; ſi pararetur, & utilis & ſuauis eſſet, amota tamen camphora. Et da cũ aqua melonũ.] Melones hyemales credo eſſe, qui apud nos cõſeruari ad hyemem, nõ edi conſueuerunt: ſuntq; citris & colore & forma ſimiles, ſed colore magis. Syrupus alius acetoſus.

Alius quoq; acetoſus de pomis uocatus, magni uſus eſſet in ſiti ſedanda, non in acutis febribus tantũ, ſed & æſtatis tempore in ſanis, & præcipue bilioſis: ſetam tamen illã ego dimitterẽ. Syrup. acet. alterniabin.

Ille uero qui inſcribit alterniabin, ex recentiorum uidelicet manna confectus, præter alterandi uim, aluum quoq; modicè leniret. Quod quidẽ ut uehementius facit ille qui poſt eum ſcribitur ſub titulo Acetoſi ſolutione educentis bilem, & uim purgandi habet, præcipue ſcammonio ſuperaddito, ita minus iucundus eſt. Syrupus conferens catharris calidis.

Neſcio quomodo ex his fructibus poſſit fieri ſyrupus, niſi decoquant̃: quare cũ in fine dicat, fiat ſyrupus, intelligere nos facit ut coquerentur. Syrupus de Cannis.

Aquæ malorũ de ſeni.] Seni nomen eſt regionis, ſed nos ponimus dulcia noſtratia, & per has aquas intellige ſuccos. Syrup. de Portulaca.

Placet mihi æſtate, atq; tẽperatura & morbo bilioſis. Syrup. de Violis.

Hic ubiq; paratus inuenitur, & eo utimur in pleuritide. Syrupus de Iuiubis.

Zezipha uel ſorica, ut diximus, uocant̃. Libræ. x.] Libræ iiij. aquæ nõ ualerent tot iuiubas continere, quare libræ numero centũ, cõmunis uſus eſt in calidis fluctionibus. Vtor tamen ego etiã in hulcere ueſicæ, & ualde confert. Syrupus de Papauere.

Papauer rubeũ, eſt quod Græci ἀνεμώνλω, & eſt calidũ: quare potius legendũ, papaueris nigri. Sermo in aqua mellis.

Latini aquã mulſam appellãt. Hipp. melicraton: minuſq; aptũ eſſe dicit his qui amara bile abundant, & magnorum ſunt uiſcerum. Galenus in colliquantibus febribus

bribus ait esse nocentissimã. Idq; quod aqueum est, ad urinas & sputũ aptius: minus uero aqueum, aptius ad uentrem subducẽdum: magisq; nutrire q̃ uinum inodorum tenue, quod pauciferũ uocãt: & hoc, nisi uentrẽ perturbet, satis urinã mouet: nisi aliquid in uisceribus prohibeat, bilioſa etiã per inferiora excernit. Et si bibitur recens.] Hoc uocat Dioſc. melicraton. Si autẽ bibitur antiquũ.] Hydromel dicit. Melicraton enim uocãt Græci mixtionẽ ex melle & aqua, quæ ideo cõficitur ut ſtatim bibat. Hydromeli id proprie dicunt esse, quod ita prẽparatũ est, ut diutius seruetur. Melicratũ etiã duplex, scilicet coctum & incoctum: coctum quidem, ut ait Hipp. 3. reg. acut. pulchrius est uisu, sed nullam habet uirtutem, qua crudum excellat, quod ex bono melle paratum est: debilius uero est, & alui excrementa minus educit, q̃ id quod est crudũ. Auic. accipit mellis part. i. aquæ part. ij. & coquit ad tertiæ consumptionem. Paulus ut Mes. aquam octuplam ad mel.

Sermo in Secaniabin.

Secaniabin Arabes, Græci oxymeli, Latini acetũ mulsum. Hip. os & guttur humectat, sputum educit, insiticuloſum est. Galen. spleni & hepati maxime utile est, ea absq; molestia expurgans. Hipp. inflationes purgat, & urinas prouocat, inferiora intestina molliora reddit, & abradit. Exiguum eius bibit̃ noctu, & ieiuno ante sorbitionem. Potest & bibi multo post sorbitionem. Gal. Satis est duarum horarum spatium intercedere inter oxymelitis potum & sorbitionem. Hipp. cum quis solo usurus oxymelite est in toto morbo, paucum acetum misceatur, adeò ut tantummodo agnoscatur: quoniam Syruporum quorum nunc communis usus, ab usu aceti huius mulsi manauit. Multa ex his quę ex Hipp. & Gal. notaui, prudens lector elicere potest, quæ communi illorum usui aduersantur.

Modus Secaniabin de Radicibus.

Hoc plerũq; utimur, ubi scilicet antea per multos dies simplici usi fuerimus, oxymelq; cõpositum uocamus. Modus Secaniabin educens phlegma.

Suspende in ipso quando coquitur medullã Carthami, Cnici uidelicet: & quia non exprimit quantitatem, tu potes ponere usq; ad libram carthami. Turbit uero unc. iij. Modus Secaniabin solutione educens Melancholiã.

Bugloſſæ domesticæ.] Id est boraginis. Sylueſtris, id est, quæ nomen habet bugloſſi. Chamædryos.] Vulgò calamandrinã dicunt, uel trisaginem. Camæpityos.] Vulgò Iuam, uel aiugam. Bedegar.] Spina alba: addito elleboro, satis efficaciter purgabit atram bilem, pondere duarum unciarum.

Modus Secaniabin de Cheisin.

Quidã hoc utuntur, ceu ualido in deobstruendo. Cheisin.] Id est lybistici.

Secaniabin de Calamento.

Cassiæ.] Pro ea accipe cinamomum. Calamenti agrestis.] Id est nepetæ. Domestici.] Nõ inuenio domesticũ, nisi menthã. Acetoſus Diarhodon. Hic celebratissimus est, magnã habens cõformitatem cum byzantino, calidior tamen eo parumper: ille uero magis uidetur atram bilem respicere.

Acetoſus de succis herbarum.

Vtilis esset, sed nõ cõponitur. Syrupus de Mentha.

Ex his duobus, secundum tantũ inuenimus in officinis, utilem quidem in uentriculo roborando. Syrupus de Absinthio.

Non detur in febribus in principio, neq; etiã post ubi febris uehemens, nisi frigidum aliquid secũ miscueris. Ego quãdoq; eo usus sum in albis humoribus ex utero fluentibus. Syrupus de Absinthio secundus.

Dici potest simplex, & ualde congrueret in febribus à bile post vij.

Syrupus de Fumo terræ maior.

Purgat si in debita quantitate exhibeatur, unc. uidelicet iij. usq; ad quinq;.

Syrupus de Fumo terræ minor.

Si suspendat̃ in eo scammoniũ, purgabit plus q̃ prẽcedẽs: primus tamen cõmuniter parat̃, & ego eo utor in morbo qui gallicus dicitur.

Syrup. Liquiritiæ.

Videant qui cauent in pleuriticis Manumchristi uocatum, & rheon, quomodo dent hunc Syrup. in quo aqua rosacea. Ego enim nō formido in morbis pectoris, medicinas modice adstringentes. Syrup. de Hissopo.

Hic quoq; syrupus seminum cotoneorum & dactylorum ratione cuiusdā adstrictionis particeps est. Syrup. de Calamento.

Non cognosco calamentum domesticū: credo intelligi menthā, sicut etiā suprà. Nullus tamen horū Syrup. cōmuniter paratur. Secundus satis similis est syrupo de mentha. Syrupus de Thymo.

Licet in usu non sit, efficaciam tamen magnam haberet in frigidis morbis. Syrup. de Eupatorio.

Hic si bene componatur, quod certe non est facile, ualde utilis erit. Bedegar Sucaha.] In his patres nostri magnopere errabant, syluestris rosæ fructū supponentes: tu uero intellige, spinā albā & arabicā. Dioscorides uocat primū λευκακάνθα, alij arabicā. Eupatorium.] Accipe quod uulgo agrimonium uocāt. Pro folio quo caremus, accipe folium gariophylli, si inuenire potes: si non, cinamomum uocatum, uel nardum. Syrup. de Epithymo.

Scabiē & saphati.] Id est ἀχάρας, cū educit, ut ipsemet ait, humores adustos: propter quod magis reponēdus est inter purgatoria, q̄ inter proprie uocatos syrupos: sicuti syrupus de fumo terræ, qui cū hoc multū cōuenit, est tamē minoris purgationis & minus calidus: & propterea illo ego utor in humoribus magis bilioſis, hoc uero, quia calidior est, in minus calidis. Syrup. de Stichados.

Conficit hoc duplici modo, addendo uidelicet cinamomū, & reliqua aromata: uel nō addendo. hunc incōpletum, illum completū uocant. Hasce, id est thymi. Alchilil, id est roriſmarini. Sermo in Melicrato condito.

Oenomeli græce appellat, quod ex uino austero antiquo & melle cōponitur. Oenon uero melititen, id quod ex musto, & latine mulsum. At cū melicratū, ut superius diximus, ex aqua & melle cōstat. Proijce super ea.] Appellant hoc tempore uinū in hunc modū conditū Hippocratē. Conditum de Citro.

Corticem citri.] Intellige exteriorē, absq; pulpa. Vel foliorum.] Vbi scilicet cortice careres: uerum facilius multis in locis habebis fructum & corticem, quàm folia. De alio condito de Citro.

Vbi legit croci drach. i. iiij. lege, drach. unius quarta pars. Marmacur.] Melissophyllon intellige. Modus conditi de Bugloſſa.

Trium generum cydoniorum.] Duo passim nascunt, tertij sunt parua. Vel intellige dulcacida, & sic intellige poma. Alfelengemisch.] Id est ocimū, quod ab odore gareophylliton uocant. Conditum de Citonijs.

Sub miuæ nomine ubiq; paratur: hydromalon Græci uocāt. Hydromalon sic cōficit Paulus: Succi cotoneorum p. ij. mellis p. iij. aquę. p. vi. coque ad tertiā expumādo. Species alefanginę.] De his, ubi de pilulis agemus. Magis tamen utimur ea quam simplicem miuam uocant. Aliæ uero duæ quæ sequuntur parari non consueuerunt. Sermo in aceto squillitico.

Quia cōfert epilepsiæ.] Pli. Melācholicis & uertigini. Matricis prę focationi.] Plin. neruis infirmis. Additq; tantā esse uim huius aceti, ut auidius hauſtum, extinctæ animæ momēto aliquo speciē præbeat. Quod inueteratum, magis probat, clariorē oculorū aciem facit, prodest acescētibus cibis, & eis qui ieiuni uomunt. Tarditatē aurium gargarizatione purgat: percussis aut præcipitatis, & ob id sanguine coagulato: renum uitijs: cauendum exulceratis: salutare est stomacho, laterumq; doloribus, parum sumptum binis diebus. Quo pacto præparetur scilla, proprio cap. inter simplicia declaratum est. Modus oxymellis squillitici.

Non uideo quomodo possit bene parari sine aqua, si uera sunt quæ uir iste superius dixit de oxymelite, oportere uidelicet addere aquā. Huius aūt cōmunis est usus in longioribus morbis. Duo enim quæ sequuntur, parari nō solent, licet sint

meliora

meliora,præsertim id quod scribitur sub nomine Democriti, in quo multæ herbæ apponuntur,quæ sunt à nobis alijs locis declaratę. Rob.

Quid hoc nomine significeť,ipsemet declarat,succus uidelicet primo defecatus, dehinc calore solis uel ignis crassior in tantũ factus, ut adseruari sine corruptione longo tẽpore possit. Rob de Ribes.

De hoc non est mentio apud Græcos uel Latinos, sed apud Arabes tantũ: pro quo uide Serap.cap.proprio. Affertur ex Aegypto præparatus. Possemus nos ex succo herbę acetosæ uocatæ, quæ genus lapathi est,id quod iubet Mesue,cõmode parari. Rob de Agresta.

Paratur à matribusfamilias,& appellatur omphacium siccum.

Rob de Cornis.

Cornà crania uocantur grẹce. Fructus conferunt ad uentris fluxum & dysenteriam. Rob de Berberis.

Græci uocant ὀξυακάνθαν. Fructus ualet in diarrhœa & fluxu muliebri.

Rob de Sumach. Græce dicit̃ rhus. Rob de moris seni.

Sylueſtribus uidelicet. Alij noti sunt usq; ad eos qui de fructibus inscribuntur, in quorũ primo per Zarur ego intelligo mespila,& prẹcipue genus id quod Azarolum siue lazarolum uocant. In secundo ego potius dulcia granata eligerem,ceu ad aluum subducendam aptiora.

DISTINCTIO SEPTIMA. De decoctionibus & infusionibus.

Decoctiones huiusmodi multum sunt utiles, & ego usus eis multoties, multũ profeci: quas tamen compono ad libitum, secundum intentiones occurrentes.

Aqua Fructuum.

Hæc esset magni precij ob mannam: nostri autem aromatarij prẹparãt absq; ea & cassia. Modus infusionis aquæ casei.

Hæc est nobilis,& ea sum usus plerũq;, prẹcipue tẽpore rosarum, amota tamen spica ceu nõ necessaria, & gustui insuauis. Decoctio fumi terræ.

Succi altarasacon.] Troxuna Græci, uulgo scariolam dicunt.

Decoctio Alhasce,id est thymi.

Passularum enucleatarum drach.xx.] Lege drach. iiij. Caue ne in dauco deci piaris ab aromatarijs. Decoctio Myrob.

Hac nunq̃ sum usus,eã tamen puto fore utilẽ, si quis ea usus fuerit, sicuti & ea quæ de stœcade inscribitur. Decoctio de Eupatorio.

Cyprus scilicet,quam Arabes Alchannã uocant, plantæ uidelicet quæ ligustrũ florem gignit;multi cauros̃inum uocãt. Ego tamen puto potius legendũ Cyperi.

Decoctio Epithymi.

Hæc efficax est in morbo gallico uocato:ualet enim & ulceribus & doloribus.

Infusio de Hiera.

His infusionibus de hiera multoties sum usus in antiquis affectionibus, & ex eis maius iuuamentũ cõsecuti sunt patientes, q̃ ex potu aquarũ spontinarũ, quas balnea uocãt:sed,quod etiã alia pagina monui,modo meo,prout scilicet in re ęgro tantium esse putabam,eas parari iussi.

DISTINCTIO OCTAVA. De Trochiscis.

Trochiscì uel cyclisci Græce,Latine pastilli, à figura apud Græcos nomen habuere:quorum aliqui bibuntur,alij injciuntur,nonnulli inunguntur.

Confectio galliæ Muscatæ.

Defertur ex Oriente,sed nõ bene præparata. Ambræ canni.] Est epitheton ambræ quæ à recentioribus grẹcis ambar dicit̃. Ex nostris fuere qui succinũ orientale uocarint. Folij Myrrhæ.] Lege Myrti. Oleo de Been.] Ex unguentaria uidelicet glande facto.

Confectio galliæ Sebellinæ.

Et hæc nõ minoris est usus q̃ præcedens. Ramic.] Descriptionẽ habes infra.

Confectio Galliæ Alefanginę.

Et hæc eoſdem uſus haberet, ſi bene pararetur. Sandali Citrini aromatizati.] Lege aromatici. Confectio Trochiſcorum Diarhodon.

Nomen hi habent à roſis, & ſub eo in multis compoſitionibus apponuntur, bibunturq; in morbis ad diuturnitatem uergentibus.

Confectio Troch. de Roſis.

Ex duabus iſtis compoſitionibus ſecũda eſt efficacior. Si uis addere ſcãmoniũ, Vbi legis lib. iij. lege drachmas. Florũ ſquinãti.] In uoce ſchœnoanthos includit flos, quare ſuperflue additũ floris. Confectio troch. de roſis & Eupatorio.

Hi ualidiores ſunt omnibus his qui à roſis nomen acceperunt.

Sucahal ertif.

Hac uoce Suc utũtur Arabes ad ſignificandũ galliã. Succi Albelac.] Sunt ex genere dactylorum, & credo quod ſint immaturi. De lingua auis, & Darſeni, ſuprà dictum eſt. Confectio Ramic.

Ramic ſolent uocare Arabes mixturam quandam ex gallis & paſſulis. Valde adſtringit quocunq; modo quis ea utat. De ſpodio infra dicit. Sicut alcohol.] Id eſt ſubtiliſſime, ut oculares medicinæ teri ſolent.

Trochiſcorum de Camphora.

Res noua, quam gummi arborum dicunt, & putant ualde frigidam. Ego eam quæ ad nos defertur rem factitiam puto, & calidam. Simeon Ampar uocat, dicitq; multis in locis emanare à quibuſdã ueluti fontibus, ſicuti aſphalthũ & ſulphur, eſſeq; aliud fuluum, aliud ſubalbum, & tertium nigrum: habereq; uires calefaciendi & incidendi. Confectio de Rheubarbaro.

Horum potus in his qui mali habitus ſunt, magnæ utilitatis eſt. His uti aſſueuerunt medici in febribus ex decidentia acutis, & incipiente malo habitu.

Confectio Troch. de Spodio.

Spodium fit liqueſcentibus cadmia & ærario lapide: tenuior enim pars exhalans, & tecto fornacis adhærẽs ampulleſcit, & τωμφόλυξ appellatur. Pars uero grauior deſcendit, & pauimento uel lateribus hæret, quæ ſpodium uocatur. Recentiores Auicennã ſequentes, antiſpodion ſpodio præferunt, maxime id quod ex cannarum radicibus exuſtis: licet ſint alia plura præſtantiora, ut quod ex myrto, uel olea, uel lentiſco. Modum autem confectionis tradit Dioſcorides lib. 5. Veri autẽ ſpodij uſus non fuit, niſi extrinſecus admouendo.

Confectio Troch. de Spodio cũ ſemine acetoſę.

Potentes eſſent in adſtringendo, ſed non parantur. Confectio de Berberis.

Nec hos uidi parari; non putarim tamen tam ualidos, ut dicit Meſue, ad ſitim ſedandam. Confectio Troch. de Abſinthio.

Hi communiter conficiuntur, & utiliter bibuntur in longis febribus.

Confectio Troch. de Eupatorio.

Et hi quoq; paſſim conficiuntur, ſed à paucis bene, ignorantibus uerã Eupatorium. Cum ſucco herbarum.] Cum ſucco uidelicet Eupatorij.

Confectio Troch. de Aniſo.

Hi parari recte non ualent, quia caremus folio. Secundi poſſent quidem parari, ſed non parantur. Confectio Troch. de Lacca.

Si ex uera parentur, erunt ualde utiles in aqua intercute.

Confectio Troch. de Terra ſigillata.

Terra ſigillata ante paucos annos nõ afferebatur, nũc cœpit adportari. A Græcis dicitur Lemnia ſphragis, uel terra Lemnia. His igitur troch. non magna uis eſt, ſi cõmunis illa & uulgaris apponatur, quam terrã ſigillatam officinæ adhuc uocant, & pro uera uendunt. Sanguinis Draconis.] Secundum Serap. & Auicennam, eſt ſuccus herbæ, quæ à Dioſcoride uocatur Achillion. Nunc defertur à Luſitanis, dicitúrq; ab eis eſſe ſuccus quarundã arborũ. Euphiſtidos.] Planta eſt,

ſemen cannabiſi, quod quidem adeò ſiccum eſt, ut genituram uirorum extinguat.

Confectio troch. alhandal.

Sunt hi ueluti caſtigatio quædam, ſeu præparatio colocynthidos: & propterea longe ſecurior eſt eorum, quàm illius uſus. Diligenter autem cognoſcendum ab eo qui hoſce parauit, quantum colocynthidis in eis poſuerit: alij enim plus, alij minus accipiunt, cum ægrotantium detrimento, ſi id medicus ignorauerit. In meo codice decem drachmis colocynthidos, adduntur decem & octo aliarum rerum: qui modus facit ut tutò poſſit eorum dari integer ſcrupulus, præcipue ſi ſecundo contritis eadem addita ſint.

Confectio troch. de ſandalis.

10 Satis anceps ſum, an quos ſandalos nunc uocãt, frigidi ſint. Calefacere enim uidentur dum guſtantur, & extrorſum admouentur. Non conſueuerunt tamen trochiſci ex eis parari, ſed electuarium, quod triaſandalum Nicolaus nuncupat: quo tamen infrigidandi cauſa dato, multos audiui ſe amplius calefactos affirmantes.

De confectione troch. Hamech.

De cyperis & de ligno aloës, quia nõ conficiuntur, forte ob immodicũ precium, dimiſi. Confectio troch. de capparis.

Horum creber eſt uſus in lienis affectibus. Scolopendriam.] Eam uidelicet quæ uocatur citracum. Agnus caſtus.] Lygos, uel uitex dicitur.

Confectio troch. de charabe.

20 Iſti trochiſci à Paulo trochiſci de electro dicuntur, & aliter, in hunc uidelicet modum, deſcribuntur: Pſyllij ʒ. 5. maſtiches, ramentorum electri, ireos, croci, ana ʒ. 4. opij ʒ. 2. Charabe.] Succinum, & à quibuſdam electrum dicitur.

Confectio troch. alchechengi.

Alchechengi eſt ſpecies ſolani, quam ueſicariam uocant, & Græci phyſalida. Inde trochiſci diaphyſalidon, qui ab Auicen. corrupte dicuntur dyſſalidi. Albateche.] Cucumeris uidelicet magni, qui anguria dicitur. Boli.] Intellige miltos, quæ & macra: ſunt magni momenti in renũ & ueſicæ doloribus. Solent etiam cum opio & abſque eo parari. Paulus hoc pacto: Seminis cucumeris ʒ. 4. ſeminis
30 hyoſcyami, cicutæ ʒ. 2. fœniculi, lapathi, croci, nucleorum pini, amygdalarum amararum, opij ana ʒ. 1. phyſalidon ʒ. 3. uini quantum ſat ſit.

DISTINCTIO NONA. Suffuf.

Videtur intelligere Meſue medicamina ex odoratis rebus in puluerem redactis cõpoſita: quæ cum aliquo liquore bibuntur. In his pauca ſunt quæ declarationem deſiderent. In primo quidem nihil.

Suffuf aliud de ligno aloës.

Marmacur.] in hoc ſecundo, quod uel meliſſophyllon, uel citratum ocymum ſignificat. In aromatizato, nabet.] Pro quo ſaccharum candum accipiunt.

In impinguante.

40 Tortelarũ de ſeni.] Per quas panem bis coctum. Efficax ſatis etiam eſt ad concubitum ciendum.

Suffuf de granis myrti.

Sauich.] Græce ἄλφιτα, latine polenta. Anabach.] Abach apud Auicen. eſt quod Dioſc. loton arborem uocat. Charub.] Græce ceratia, latine ſiliqua. Sed forte totum hoc legendum ſimul, hoc pacto: Sauich anabach charub de ſpinis. Nam Auic. cap. de nabach, meminit ſauich de nabach. Serap. uero dicit unã eius ſpeciem habere ſpinas. Erit ergo ſenſus: Sauich, id eſt, fructus acerbi torrefacti ſumpti à nabach, dicto charub ſpinoſa. Alij tamẽ per anabach intelligũt zeriperha, hoc eſt iuiubas. Curticuri.] Id eſt, arboris acaciæ. Tarathit.] Id eſt, hypociſtidos.

DISTINCTIO DECIMA. De pilulis.

Græci coccia & catapotia uocant. Pilulæ alefanginæ. Et quandoq; exigit diſpoſitio.] Mihi potius augenda quàm minuenda uidetur aloë. Pilularum doſis 3. 1.] Multi nunc aloen lauant cum aqua in qua rheon barbarum longo tempore maduit. Alij cum ſucco braſſicæ.

Pilulæ ſtomaticæ.

Stomachicæ à ſtomacho debebant appellari. Quidam eas paratas habent, & certe utiles ſunt. Trium myrobalanorum.] Citrinarum ſcilicet, chebularum, & Indarum. Doſis eius eſt 3. 2. uel 3. 1. s.] Sed unica etiam mediocriter purgat.

Pilulæ aggregatiuæ.

Inter pilulas quibus utimur hæ maxime excellunt. Elect. roſ.] Intellige non id quod Nicolaus, ſed quod ipſemet Meſue inter electuaria ſua ſcripſit.

Pilulæ aggregatiuæ maiores.

Hæ non parãtur. Si quis tamen parare uoluerit, pro ſataragi Indi accipiat quod Dioſcorides uocat lepidion: & pro Harmel, intelligat ſpeciem rutæ ſylueſtris, non cicutam, ut multi. Caſſiæ.] Intellige ligneam uocatam, id eſt, cinamomum uulgare. Pilulæ de eupatorio.

Maioribus quidam utuntur ad morbum arquatum.

Pilulæ de rheubarbaro.

His uti ego conſueui in fine notharum tertianarum in autumno, corroborando eas cum alijs ut opportunum uidetur. & da 3. 2. mane, uel 3. 1. s.

Pilulæ de alchechengi.

Nec hæ ſunt in cõmuni uſu. Caſſiam fiſtulam.] Intellige ut ſuprà, ligneã. Et ſi eſt tuſſis cum febre.] Nota hanc mixtionẽ in tuſſi, quam potes in alijs quoque pilulis facere.

Pilulæ ad febrem antiquam.

Bedegar.] Id eſt, ſpina alba, ut ſuperius diximus. Satis leniter purgant.

Pilulæ Indæ.

His cõmuniter utimur in atra bile purganda. Lapidis Lazuli.] Id eſt, Cyanei. Loti.] Toties ut nullum amplius uel ſaporem uel odorem in aqua relinquat. Doſis.] Satis eſt ut unica drachma detur.

Pilulæ alandal.

Nonnulli eas parant, ſed pauci utũtur, quum tamen efficaces ſint in pituita educenda. Pilulæ de ſarcocolla.

Ego nunquam his uſus ſum, nec uidi medicum utentem.

Pilulæ fœtidæ maiores.

Harmel.] Audi, ut ſuprà, ſpeciem rutæ ſylueſtris. Da drachmam unam: ſatis enim potentes ſunt.

Pilulæ fœtidæ minores.

Minus ualidæ ſunt prioribus.

Pilulæ de ſerapino.

Neq; his uſus ſum unquam.

Pilulæ de euphorbio.

Validæ ſunt in articulorum affectibus à pituita factis.

Pilulæ de raued.

Licet raued idem ſit quod rheon barbarum, pilulæ tamen hæ longe efficaciores ſunt quàm quæ de rheubarbaro uocãtur. Doſis tamen non tranſcendat drachmã.

Pilulæ mezereon.

Valide purgant aquam: tutius tamen eſt miſcere cum eis rheon, uel pilulas de rheubarbaro uocatas.

Pilulæ

Pilulæ lucis maiores.

Has ego roborare consueui, in pituita quidem educẽda cum coccijs, in bile cum aureis. Minores magis respiciunt atram bilem quàm maiores.

Pilulæ stomaticæ nostræ.

Primæ pituitam purgant, & uentriculum roborant: secundæ bilem etiam purgant: tertiæ pituitam: quartæ inter omnes has sunt minus calidæ.

Pilulæ alandahal.

Hæ minus calidæ sunt quàm quæ iuxta Hermetem superius sunt descriptæ.

Pilulæ aliæ stomaticæ.

Non multum differunt ab his quæ tertio loco suprà sunt scriptæ.

Pilulæ de agarico.

Hæ ubiq; confectæ inueniuntur, & pectori sunt admodum utiles. Auic. eas describit cap. de asthmate, sed non apponit myrrham.

Pilulæ quæ conferunt ad febres cholericas.

Non est tutus earum usus in febribus magnis.

Pilulæ diarhodon.

Faciles admodum essent, sed non parantur.

Pilulæ de Turbit.

His patres nostri utebantur, & Turbitatas uocabant.

Pilulæ de lapide Lazuli.

Sunt fortiores quàm Indæ, in atræ bilis purgatione.

Pilulæ de lapide Armeno.

Lapis armeny.

Non parãtur hæ, quoniã lapide Armeno caremus. Ab Alexãdro describũt, & summopere cõmendantur. In uarijs tamẽ codicib. uario modo legit̃ earũ cõpositio. In antiqua interpretatione hoc modo: Picræ, epithymi, agarici, scãmoneæ ana ʒ. 4. lapidis Armeni loti ʒ. 4. gariophyl. gra. 20. In alio exẽplari legit̃: Scãmoneæ ʒ. 2. lapidis Armeni ʒ. 4. In alio legit̃, ana ʒ. 4. Confice cũ succo citri uel rhodomelite: dabisq; ʒ. 2. Mesue infrà de soda melancholica accipit de alijs ʒ. 4. de scãmonea ʒ. 5. gariophyl. ʒ. 1. Pilulæ ad omnes morbos.

Alchaihar

Has uocant aliqui alchhaiher, alij de cynoglossa, & magnã uim habent in tenuibus sistendis destillationibus: sed non est eis temere utendũ, sicuti neq; alijs stuporẽ inferẽtibus. Aliæ in eundẽ usum scribũtur ab ipsomet Mesue cap. de catarrho, quas dicit esse Alexãdri: quæ nõ alia re differũt ab eis quæ describit Alex. nisi quod iubet Mesue cõficere eas cũ succo cynoglossæ, & Alex. cũ aqua in qua opiũ dissolutũ sit.

Pilulæ de serapino.

Sagapenon, ut inter simplicia scripsi, Galen. nõ habet pro purgatorio, sicuti nec opopanacem. Sataragi.] Vt suprà lepidion. Harmel.] Ruta syluestris.

Pilulæ de bdellio maiores.

Venary adustary

Pilulæ istæ omnes quæ de bdellio dicunt̃, ualent profusioni sanguinis ex ano, nõ aũt his quas hæmorrhoidas cæcas uocãt. Venarũ adustarũ.] Accipe uel cortices auellanarũ adustos, uel radicem aliquã stypticã adustam. Vltimæ efficaciſſimæ sunt nõ solum in fluxu sanguinis per ani uenas, sed & in menstruo superfluẽte, & per os exeũte. Pilulæ de colocynthida.

Hæc in usu non sunt: eas tamen si quis parare uoluerit, pro albo nasturtio thaspi accipiat.

Pilulæ de opopanaco.

Nec hæ in cõmuni usu sunt: efficaces tamẽ in articulorũ doloribus à pituita factis.

Pilulæ de hermodactylis.

Maiores ubique, minores in multis locis parantur, tertiæ nullibi. Harmel.] Accipe syluestrem rutam.

Pilulæ ſebeliæ.

Parari aſſueuerant, ſed nullus ferè utebatur.

DISTINCTIO VNDECIMA.

Vnguenti & Emplaſtri nomine, ſed & Ceroti, aliter antiqui, aliter neoterici uſi ſunt. Illi enim unguẽta ea duntaxat uocabant, quæ ex odoratis rebus cõficiebãtur: emplaſtra, quæ ex metallicis: cerota, quæ ex oleo & cera. Neotericis unguenti nomen ad antiquorũ emplaſtra & cerota extenditur, cerota ea ſolum uocantes, quæ ita cuti hærent ut uix auelli poſſint: quæ ab hærendi ui à Galeno ἐχεμώλια dicta ſunt. Emplaſtra uero neoterici, quæ antiqui cataplaſmata, nominant.

DE VNGVENTIS ET EMPLASTRIS.

Hyſopi cerotum deſcriptione Galeni.

Oeſypum uocant Græci, neutro uel maſculino genere, pingue illud quod ouiũ lanis adhæret. Terebinthinæ.] Vera hactenus caruimus: ſed eius loco imperiti accipiebant lariceam reſinam, quam Venetijs adhuc largatum, quaſi laricatum uocant. Cœpit uera nuper adportari ex Rhodo, ſed cocta.

Operatio hyſopi humidæ.

Alium modum colligẽdi, nõ magnopere tamen ab hoc diuerſum habes à Dioſ. lib. 2.

Hyſopi cerotum deſcriptione Philagrij.

Eſt fortius quàm primum & magis potens ad emolliendum, quare idoneum eſt ad tollendas eas durities quæ à morbo Gallico fiunt: adiectis etiam interdum quibuſdam potentioribus, & magna cogente neceſſitate cinnabari.

Hyſopi cerotum deſcriptione Pauli.

Apud Paulum hanc cõpoſitionnem nõ legi, ſed aliã longe diuerſam. Sigiæ.] Styracem ego potius caperem, licet aliqui myrrham intelligant, quæ ſtacte dicitur.

Vnguentum diaphœnicon.

Adipis zirbi.] Aliqui legũt cerui. Calchotar.] Chalchãti nũc accipiẽt, quod uitriolum uocãt, quia & ex his multa depdita ſunt noſtrorũ ignauia. Auic. habet hoc loco chalchadis, quod ſignificat chalcitim: ſicuti & Gal. 1. lib. de cõpoſ. med. ſecundũ genera: ex cuius lectione multa potes caſtigare quæ hic perperàm legũtur. Vbi ſcribitur, Ignis autem ſicut primæ: legendum eſt, Ignis autem ſit prunæ.

Vnguentum diaphœnicon Arabica deſcriptione.

Cheiri.] Id eſt leucoij, matronalis uiolæ. Pro triafilon, fortè legẽdum trifolium acidum, quod alleluya uocãt. Nam ingreditur etiã aliud unguentũ, quod uiride uocatur. Vel intellige loton domeſticã, de qua Auic. ſcribit cap. de Andacoca, & quã etiam Paulus uocari ſcribit trifolium. Aliſam uero intellige uel quam Dioſc. uocat alyſſon, & Auicen. alguaſen: uel lege aliſma, quod eſt uirga paſtoris ſecundum Stephanum. Quidam pro hac etiam legunt trifolij acidi. Calchadis.] Id eſt, chalciteos. Acori.] Non memini me legiſſe compoſitionem in qua hæc folia reciperentur, quare ſuſpicor hic ſubeſſe errorem.

Emplaſtrum Arabicum.

Ex folijs herbarum earundem.] Leucoij ſcilicet & trifolij.

Emplaſtrum relatum ad Nichodemum.

Quidã chirurgi hoc utũtur in antiquis ulcerib. addito uitriolo. Valet etiã fiſtulis.

Vnguentum aliud Nichodemi.

Hoc ceu liquidiore poſſunt in eodem uſu tingi linamẽta quæ intra ulcus dantur.

Vnguentum ceraſeos.

Vim habet molliendi, mundandi, & glutinandi. Paruum uero maiorem uim habet in carne gignenda.

Vnguen

Vnguentum arthanitæ magnum.

Vidi magnam utilitatem ſequutam ex hoc in aqua intercute. Paruum.] Magnam uim habet in liene minuendo. Et ſucci cauenizich.] In cap. de Harta, ubi etiam deſcribitur hoc unguentum, non ponitur hæc res, uel aliquid eius loco. Nec bene, præterquam diuinando, inueniri poteſt quid ſit: niſi forte legendum ſit carmezich, quo fructus Tamariſci intelligitur. In quibuſdam codicibus legitur chamæactes, & placet ea lectio.

Vnguentum de lino.

Panni linei ſoli uim habent exiccandi ulcera, ita ut cum his quidam curent uulnera recentia, additis tamen quibuſdam cautionibus.

Vnguentum altaranhel.

Taranhel.] Intellige uel cantharides, uel cãpas, uel pityocampas, uel bupreſtes.

Vnguentum roſatum, & unguentum uiolatum.

Docet Dioſc. odorare adipes ex quo modo hæc manarũt: ſicuti & uocata pomata, ſi addatur opium, erunt efficacia in doloribus mitigandis & ſomno prouocando.

Vnguentum de papauere.

Hoc quoq; eſt ualde efficax ad ſomnum, & ad arcendos dolores.

Vnguentum baſilicon.

Quomodo ualet uulneribus in quibus eſt calefactio, cum ſit calidum? Puto deeſſe negationem, & legendum, non eſt calefactio: & ſic etiam ſcripſit Auicenna. Baſilicon Pauli recipit, Ceram Colophoniam, picem, adipem taurinum, æqualia.

Cerotum de ſandalis.

Satis ſuſpicor ne multum uergat ad calidum: ſiquidem ſandali calidi eſſe uidentur, ut ſuprà dictum eſt, & camphora. Spodij.] Sumunt moderni pro ſpodio antiſpodiũ ex ambuſtis cannis: quod certe uel calidum abſolute eſt, uel partes multas calidas habet, Auicenna etiam teſte.

Cerotum Galeni.

Vltimum in infrigidatione.] Vltimum intelligendum non in gradu ſeu ordine, ſed in modica & abſque noxa infrigidatione. Galenus dixit ſimpliciſſimum inter infrigidantia & humectantia, & eo utebatur in eryſipelatibus & phlegmonis pudendorum ab initio. Ceræ albæ.] Pontica optima abluta. Olei roſati uncias quatuor.] Vel, tres. Oleum omphacinum.] Optimum eſt autem exacte tenuium partium, ut Sabinum. Aquæ fontium.] Galenus: Miſceantur & ſimul liquentur in uaſe duplici, & fiat humidum cerotum. Infrigidato ceroto inſpergatur tantum aquæ frigidæ paulatim in mortario, quantum poteſt ſuſcipere ut mollificetur. Satis autem infrigidabis cerotũ ubi primũ fuerint mediocriter coagulata, infundens totum uas in aquam frigidiſſimam. Cum aceto albo.] Si miſcueris parũ aceti ſatis tenuis & ſplendidi, magis humidum & frigidum facies pharmacũ. Nec debes pharmacũ tandiu dimittere ſupra corpus donec calefiat, ſed continuò mutare: quod pauci hoc tempore aduertunt. Vide Galenũ decimo Methodi.

Vnguentum de bdelio.

Validum certe eſt hoc, & potens ad diſcutiendum & emolliendum.

Vnguentum ualens ſimiliter.

Potentius eſt hoc quàm præcedens. Cauendum tamen ne diſcuſſa tenuiore materia reſiduum indureſcat. Rhodinum tamen eius uim minuit.

Vnguentum philagrios.

Glutinis alimbac.] Id eſt, terminthi. Sigiæ.] Vel ſtyracis liquidi, uel purioris myrrhæ: ſed primum magis hoc loco probo.

Vnguentum aureum.

Reſinæ colophoniæ.] Vel totum ſimul coniunctim pro una re intellige, uel per

reſinam, pineam: per colophoniam, eam quæ ex Colophone adfertur.

Vnguentum de ceruſa.

Merdaſengi.] Id eſt, lithargyri. Scoriæ argenti.] Spurcitia in omni metallo ſic uocatur; ſed argẽtea uocatur helcyſma à Dioſcoride. Argenti uiui.] Vbi argentum uiuum tractas, caue ne membra principalia eius uim perſentiant.

Ziniar.] Id eſt, æris æruginem.

Vnguentum ſericinum.

Hoc neminem uidi utentem: ualidum tamẽ puto, atq; longe ualidius ſi ſericum ureretur.

Vnguentum Aegyptiacum.

Hoc in frequenti uſu eſt uulnerarijs medicis, ſolentq; unguentum de melle appellare. Floris æris.] Sunt ueluti milij ſquamæ ſponte ab ære cadentes, quum panes æris aqua refrigerantur.

Vnguentum tripharmacum.

Hoc quoq; frequentiſſimum eſt, & uocant expertum. Triti ſicut alcohol.] Id eſt, ſubtiliſſime. Galenus 1. de medic. compoſ. ſecundum genera, hoc dupliciter parari docet, per hydrelæon uidelicet, & oxelæon. Addit & tertium per œnelæon. Docet quoq; ibidem uſum crudi lithargyri.

Vnguentum tripharmacum aliud.

Hoc coctum uocant, & in eundem uſum habent priori ſplenio ſuperpoſitum.

Vnguentum alfeſiricon.

Relatum ad Alexandrum.] Pro Climia, Cadmia intelligenda, de qua Dioſcor. Per alfeſiricon intellige pſoricon, de quo ſtatim. Oleum de oleandro.] Nerion uocatur à Dioſcoride, ſoſandriũ à Latinis, ut ipſemet dicit; alij rhododendron.

Confectio alfeſiricon.

Pſoricon.] Græce dicitur, & ſecundum Dioſc. recipit chalciteos p. 2. Cadmiæ p. 1, & teruntur cum aceto. Iuxta Galen. chalciti partes duas, lithargyri unam.]

Confectio unguenti ſanans &c.

Hoc nullibi uidi parari: putarim tamen non inutile.

Hyſopi cerotum.

Hoc facilius parari poteſt quàm huius generis alia, nec erit minus utile.

Cerotum Galeni.

Quomodo in aqua roſarum, ſi Galeni? quum eius tempore non fuerint inuentæ noſtræ hæ aquæ. potes decoctum intelligere. Cerotum tamen Galeni quo aſſidue utebatur, deſcribitur ab eo lib. 8. de compoſ. medic. ſecundum loca, & à Paulo hoc modo: Ceræ albæ unciam unam, uel in æſtate drachmas ſeptem, aloës, maſtiches drachmam unam, olei omphacini, uel melini, uel nardini, quantum ſufficit. Si uero pluri egent ſtypſi, adde omphacij drachmam unam, aut abſinthij, & tertium cum his hypociſtidos & œnanthes, & rhu, id eſt, ſumachi ſuccum.

Cerotum diapente.

Hoc formam habebit cerati recentiorũ, ſi exiguũ quid addatur irini olei: ſi plus, cerotum fiet antiquorũ. Sigiæ.] Id eſt ſtyracis, ut ſuperius dictum eſt. Glutinis zanaham.] Fortè gummi ederæ.

Cerotum Alexandrinum.

Storacis calamitæ.] Styracen calamitem uocat Galenus eum qui intra calamos ferebatur: nunc deſijt ferri, ſed loco eius habemus ſiccum uocatum.

Cerotum aliud eiuſdem.

Hoc ſi bene paretur ualde idoneũ erit ad duros tumores, & præcipue Gallicos, articulorumq; dolores. De naphtha habes apud Dioſcor. cap. de aſphalto.

Cerotum Andromachi.

Olei de been.] Id eſt balaninum, ut ſuprà, nec paratur, nec parari recte poteſt.

Emplaſtrum

Emplaſtrum diaquilon.

Diachylon dici debet, ſicuti & quæ ſequuntur, à ſuccis quæ recipiunt, quas mucilagines recentiores uocant. Iſtud eſt Auicennæ fermè ad literam. Deſcribitur & à Galeno iuxta Democritum, ſed oleum ſedecuplum eſt ad lithargyrū tempore hyemis, æſtate ſeſquiſextum lithargyri ad altheam duplum. Paulus ſcribit aliud emplaſtrum διὰ χύλων, hoc modo: Lithargyri ℔. 6. olei æſtate ℔. 7. hyeme 8. ſeminis fœnugræci ξέσλω ſemis, ſeminis altheæ ℔. 3. bulliant ſemina fœnugræci & altheæ in xeſtis uiginti aquæ donec remaneant libræ quatuor, pòſt miſceas oleum: bulliantq; donec ceſſent ampullæ: deinde inſpergens lithargyrum coque lento igne. In Galeno legimus ſextarios octo aquæ. Diachylon inuentum à Menecrate recipit, Lithargyri auri libras duas, axūgiæ antiquæ libras quatuor, olei antiqui libras quindecim: addit aliquando libram unam radicis altheæ.

Emplaſtrum diachylon magnum.

Operoſius eſt quàm præcedens. Diachylon paruum.] Hoc minus calidum.

Emplaſtrum de granis lauri.

Inuenitur mirabile ad hydropiſim.] Erit quoq; ad multa alia utile, præcipue ad inflationes diſcutiendas.

Emplaſtrum ad ſtomachum & hepar.

Cauendum æſtate, & in temperatura bilioſa.

Emplaſtrum de gallia.

Duo hæc de gallia nuncupata efficaciter adſtringerent, ſimul & roborarent, ſi recte pararentur. Tortellarum de ſeni.] Id eſt, panis bis cocti.

Emplaſtrum aliud de gallia.

Sauich.] Latine polenta, græce ἄλφιτα.

Emplaſtrum relatum ad Andromachum.

In doloribus Gallicis eſt ualde efficax. Auripigmenti rubei.] Dioſcorides ſandaracæ. Et citrini.] Id eſt, arſenici naturalis, non factitij: nūc auripigmentum uocant primum: ſecundum non facile inuenias. Iameni.] Id eſt quod Græci ſchiſton, Latini ſciſſum, uulgò plumacium, uel de pluma.

Emplaſtrum aliud Andromachi.

Vicem habet cauterij, ſicuti & alia permulta per chymicā artem inuenta. Tribus horis.] Caute agat medicus ubi admouet huiuſcemodi urentia, crebroq; locū inſpiciat. Vidi ego quandoque ex minore quàm trium horarum mora, difficillima facta ulcera, cum patientis damno & agentis uerecundia.

Emplaſtrum ſinapiſmum deſcriptione Democriti.

Sinapiſmi creber apud antiquos uſus, ad materiam longioribus in affectibus extrorſum euocandam. Ad uenam ſciaticam &c.] Archigenes in uetuſtis ferè omnibus. Sit ſinapis pars una, & ficuū alia.] Si mediocri eges ſinapiſmo: ſi imbecilli, pone ficuum par. 2. ſinapis partē unam. Syriacū & Aegyptium ſinapi præfert Paulus. Schibalæ.] Caprinum uidelicet ſtercus. ſunt expeditiores ſinapi, proprie autem ſunt iſchiadicorum. In corporibus boni ſenſus, & quorum in cute languor non eſt, panis loco ficuum congrue apponitur. Fimo columbarum agreſtium.] Hoc ſe crebrò uſum ait Aëtius: apponitur autem ſtomacho & uentri in longis eorum affectionibus. Valet præcipue iſchiadicis & podagricis, & omni membro reſoluto, uel aliter refrigerato, in lethargicis & alijs deſipientijs. Valet etiā ſecundum Paul. epilepſiæ, uertigini, maniæ, ſi capiti apponatur: ſin thoraci, aſthmati, orthopnœæ, tuſſi antiquæ, catarrho antiquo: ſi utrique, capiti uidelicet & pectori. Sinapi antè aceto infuſum, ut quidam faciunt, debilius facit ſinapiſmū: ubi abſteris, ablue: & ſi dolor ſit magnus & bullæ, appone cum linteo ſuccum maluæ uel fœnugræci, & pòſt roſaceum cerotum cum ceruſa. In reſolutis qui non ſentiunt,

crebrò detergere & reſpicere oportet ne immodicè agas.

Emplaſtrum de fermento.

Faufel.] Auellana Inda, uel alia res Indica, de qua Simon Genuenſis. Sieff memithe.] Glaucium à Græcis uocatur. Et rumpit apoſtemata.] Tumores præter naturam qui diſcuti nequeunt, ad ſuppurationẽ ducit. Dubeleth.] Eos ſcilicet qui iam ſuppurati, rumpit. Baurach.] Nitrum, naturale tamen, nõ factitium. Paulus ad rumpenda apoſtemata: Fermenti, axungię uncias quinq;, ſalis uncias quatuor, reſinæ pini uncias tres, ceræ uncias quatuor, aphronitri unciã unam, ammoniaci uncias duas, mellis uncias ſex, ſaponis uncias duas. quod efficax certe eſt in his qui ferrum pauent.

Emplaſtrum filij Zachariæ.

Emollit, ſed non eſt ualde potens, niſi omnia addantur quæ hic ſcribũtur. Glutini zanahan.] Intellige ut ſuprà.

Emplaſtrum diaphœnicon ad ſtomachum.

Calidius eſt quàm id quod ſequitur, & ideo antiqui noſtri uocabant calidum.

Emplaſtrum diaphœnicon Alexandri.

Hoc uocabant noſtri patres frigidum. Aliſtimbrę.] Id eſt, concoctionis.

Emplaſtrum Alexandri.

Hoc uim habet diſcutiendi, ſimul & molliendi.

Emplaſtrum relatum ad Ariſtarchum.

Hoc efficaciam maiorem habet quàm id quod præceſſit, in molliendo & diſcutiendo.

Emplaſtrum Oribaſij.

Conſicæ.] Id eſt, laudani. Cuſcutæ.] Vel error hic eſt, uel non eſt Oribaſij; ſiquidem eius tempore Cuſcutæ uox ignorabatur.

Emplaſtrum Oribaſij aliud.

Si cum aceto ſcillitico componatur maiorem uim habet molliendi; ſi cum ſucco apij, diſcutiendi.

Emplaſtrum de meliloto.

Vera melíloto caremus, ex qua ſi cõponeretur longe excellentius eſſet. Sed nec cum uulgari paratum uiribus caret: diſcutit enim, emollit, & inflationem aufert. Paulus τὸ ἀπὸ μηλιλώτου, Croci, nardi celticæ, cyperi, cardamomi, myrrhæ ana drachmas duas, melíloti libram unam, ceræ libras tres, terebinthinæ libram unam, cyprini olei libras tres, gleucini libras duas, bdellij uncias ſex. Aliqui & cipheos uncias duas, uini quantum ſufficit. Galen. lib. 8. de compoſ. medic. ſecundum genera, addit ammoniacum & acetum, & in ponderibus differt.

Mixtura ad uulnera ſananda.

Gariophyllata herba eſt nunc uulgò nota, neſciẽtibus tamen quo nomine apud antiquos uocaretur. Dubitaui aliquando, an eſſet rhodia: nunc ab ea ſententia in totum receſſi. Herbæ ueteris.] Si legitur uitri, parietariam intellige: ſi uenti, cotyledon, quæ & cymbalaria. Caulis tenerarum rubei.] Si omnia hæc ſimul legantur, braſſicæ rubræ caules intellige: ſi ſeorſum, duas res accipe, braſſicam uidelicet & rubum. Cõmendatur in hoc caſu utrunque, braſſica uidelicet, & præcipue rubra, & rubus. Neſcio tamen quo caſu hæc mixtura in hunc locum irrepſerit, ſiquidem potus eſt, non emplaſtrum. Ad eius exemplum formantur infinitæ penè eius generis potiones, ad uulnera noua & antiqua ſummè utiles: quas ego non ſemel expertus ſum, curauiq; cum ſolis eis peſſima & deſperata ulcera.

Vnguenta duo palmea nõ ualde differũt à duobus quæ ſuprà diaphœnicon uocata ſunt. Et loco palmæ, ego quandoque accepi ramũ quercus, & parari feci, atq; utile admodum inueni. In primo cuſtoditur proportio ipſius Galeni libro primo de medi

de medicamentorum compositione secundum genera.

Vnguentum expertum ad scabiem.

Potens est. Sed caue ne ob argentum uiuum attingat propè membra principalia, addeq; mastichen.

DVODECIMA DISTINCTIO. De oleis.

Oleum dum absolute legis, oliuarũ intellige: & nouum, quod etiam uim rerum in eo madentium facile suscipit, & ita secundum genus à Mesue scriptum cõstituit. Tertium inter omnia efficacissimum, pauci norunt elicere, sed hi tantum qui artem chymicen uocatam callent. Hi enim sunt de quibus Mesue dicit, quod uires quæ sunt in concreto, id est, in composito occultæ, manifestas faciunt. Hos, chymistas scilicet, monet ut consulamus. Primum & secundum genus omnes parare sciunt.

Oleum de amygdalis dulcibus.

Paulus: Quidam contundentes ʒ. 2. amygdalarum, ponunt in sextario uno olei dulcis, & coquunt in duplici uase. Fit autẽ ex amaris, non ex dulcibus, etiam secundum Paulum Aeginetam. Quidam metopion dicunt, ait Dioscor. de eo tamen loquens, quod fit ex amaris: nam de hoc non scribit. Modus operationis alius.] Modus hic similis est ei quem docet Dioscorides. Et fundatur desuper aqua calida.] Dioscorides pro octo sextarijs amygdalarum, addit cotylas duas aquæ, & dimittit per semihoram: factaq; maiore attritione iterum apponit cotylam aquæ. amari

Zainari.] Torcular intellige.

Oleum de amygdalis amaris.

Dioscorides; Facit ad uteri dolores, præfocationes, euersiones, & inflammationes cephalalgiæ, nephriticis, difficulter mingentibus, & calculosis, asthmaticis, lienosis, rugas & ephelidas faciei cum melle & lilij radice cyprino, uel rhodino ceroto emendat &c.

Oleum de nucibus.

Καρυὸν eandem uim habet balanino, de quo inferius Dioscorides.

Oleum de auellanis.

Non ualde differt ab oleo nucum. Bibitur autẽ utiliter in articularibus morbis.

Oleum de crisomilis.

Sic uocant quæ Græci Armeniaca, & Latini præcocia: ex quorum nucleis hoc oleum paratur, qui sunt & dulces & amari sicuti amygdalarũ, nec uiribus multum ab illis euariant.

Oleum de Persicis.

Valet etiam & potum & inunctum in renum affectibus, uermesq; & interficit & educit.

Oleum de been.

Balaninum dictum, uentrem purgat. Surditati.] Dioscor. cum adipe anseris: sed stomachum lædit. Cicinum ualet achoribus, scabiei, phlegmonæ, sedi, clauso utero, cicatricibus, dolori auris, uermibus, & aquosis humoribus, per os sumptũ.

Oleum de cherua.

Græci uocant cicinũ. Valet achoribus, scabiei, sedis inflãmationibus, uteri euersionibus & occlusionibus, fœdis cicatricibus, atq; aurium doloribus.

Oleum de carthamo.

Dioscorides cnicelæum uocat: ualétque idem, dicit, quod cocci gnidij, sed esse imbecillius.

Oleum de nuce Indica.

Huius non meminerunt Græci. Valere nunc creditur conceptui.

Oleum de cerasis.

Mirabile esse dicitur in renum doloribus & calculo.

Oleum almahaleb.

Quidam dicunt esse cerasum syluestre. Conficienda utraq; ex nucleis.

Oleum de granis citri.

Valet in pestilentia, & uermes interficit potum & inunctum.

Oleum de fisticis.

Pistacia Græci uocant. Stomacho tamen nocet.] Hoc non credo.

Oleum laurinum.

Daphninon. Confert neruis læsis.] Omnibus etiam eorũ affectibus. Dioscorides ei uim tribuit calfactoriam, apertoriam, mollificatiuam, solutiuã dolorum, horroribus qui fiunt in febribus, auris dolori, catarrhis. Purum fit ex granis ipsis puris: commixtum accipit tantundem oliuarum maturarum. Confert dolori stomachi, & dolori colico, & renum.] A frigiditate scilicet factis & inflatione.

Oleum de granis uiridibus.

Id est, de fructibus Terebinthi.

Oleum de stincho.

Pro stincho credo legendum schino. Est autem σχίνος lentiscus, ex cuius fructu fieri oleum docet Dioscorides: sanareq; scabiem iumentorum & canum, sistere sudorem, misceri pessis, acopis, & his quæ ad lepram cõmuniter prosunt. Cõueniunt tamen remedia Mesue potius mastichino.

Oleum de balsamo.

Longitudine unius cubiti, similis rutæ agrestis.] Dioscor. magnitudine leucoij, folio rutæ simili, albiore. Scalpellatio.] Dioscorides, cum unguibus ferreis, diebus canicularibus. Et quandoque ego in oleo antiquo madere facio lignum & fructum balsami integram diem, extrahiq; deinde per chymicam artem oleum, & adseruari ceu opon balsami ad multiplices usus. Modum tamen à Mesue ultimo scriptum ualde etiam probo.

Oleum de granis sisami.

Vox barbara altachine est: credo debere fieri ueluti panes, uel quod nõ fiat perfecta mollitura. Sesaminon, ait Paulus, fit contusis & expressis, uel insperfis aqua calida, sesami granis.

Oleum de semine lini.

Vbiq; præparatur, quia uidelicet ad alios usus quàm medicinæ accommodatur. Quidam dederunt pleuriticis, nec sine utilitate.

Oleum de granis papaueris.

Et sahare.] Id est, uigiliæ. Hoc aliquando uidi paratum, sed ex lactucæ semine nullibi. Vtrunq; tamen utile putauerim & introrsum & extrorsum, in somno ciendo, & doloribus, præcipue qui cum morsu fiunt, mitigandis.

Sahare

Oleum de semine cucurbitæ, citrulli, & cucumeris.

Iussi hæc parari pro lotij ardore mitigando. Ex multis alijs.] Vt ex semine hyoscyami, raphani, melanthij, sinapis, canapis. Fiunt autem olea per.] Secũda pars, ubi alius modus docetur faciendi olea, ab initio à Mesue propositus. Paulus appellat hæc olea μυρώδη, id est, unguentaria: quorum quædam dicit simplicia, quædam composita.

Oleum rosarum completum.

Folia rosarum.] Exungulata. Quantitatẽ sufficientem.] Græci determinant quantitatẽ, sed puto modum Arabum meliorẽ. Paulus sic constituit: Rosarũ rubearum exungulatarũ per diem unam naturalem exiccatarũ ℥. 3. olei omphacini sextarium unum: obstrue diligẽter uas ne expiret, expone soli per quadraginta dies: reponeq; nõ super pauimẽto, sed tabula. Alij nõ soli exponũt, sed in puteo ponunt:

alij

alij fodiunt ſub terra quadraginta dies.

Oleum chamæmelinum.

Prohibet febres, ut Galenus teſtatur. Propter ſtipticitatē.] Galenus ei uim laxandi non adſtringendi adſcribit. Paulus ſumit florum abſq; albo, per naturalem diem ſiccatorum uncias duas pro ſextario uno Italico, & tegit uas linteo ſimplici ut tranſpiret, & exponit ſoli per quadraginta dies: pòſt bene obturato uaſe reponit. Vbi non habes flores uirides, potes facere ex ſiccis, & coquere in uaſe duplici, ſed erit debilius.

Oleum uiolatum.

Iaton uocat Paulus, cōficiq; dicit uel ex purpureis, uel ex croceis, uel leucoio. Et modus operationis ut roſati: non tamē tandiu in ſole morari debet, ſecundum Paulum, ſed dies tantum decem: mutādasq; dicit ter uiolas, exacteq; claudendum uas ne tranſpiret: addendasq; demum ſiccas uiolas.

Oleum anethinum.

Eſt ſedatiuum dolorum.] Dioſc. articulorum. Dioſc. pro ℔. 8. & ʒ. 9. olei, ponit florum ℔. 11. ʒ. 8. exponit ſoli diem unum, deinde exprimit & reponit. Ego tamen non uideo quo pacto olei illa menſura tot florum ſit capax, præſertim quum Paulus accipiat comæ ſiccatæ per unum diem unciam unam, pro ſextario. Reſoluit apoſtemata.] Mollificat & referat uterum, inquit Dioſcor. Modus operationis.] Poteſt parari cum anetho ſicco.

Oleum de lilio.

Κρίνινον, alij σύσινον σώθεϱον, hoc eſt compoſitum, ſic conficit Paulus: Olei ſext. 3. calami aromatici libras quinque, myrrhæ ʒ. 5. cardamomi libras tres, πετάλων lilij exungulatorum & diem unum expanſorū libras decem, cinamomi ʒ. 3. croci ʒ. 5. Primo infunde in uino myrrham & calamum per dies quinq;, mouendo ter in die: pòſt coque cum oleo donec uinum ferè conſumptum ſit. Secundo cardamomum aqua infunditur, & ter in die mouetur, & ſimiliter coquitur per horam unam cum oleo. Poſtea auferentes cardamomum, oleo puro imponimus tertiam partem liliorum, & poſt tres dies, priore ablata, addatur alia tertia liliorum pars: & interim poſt tres dies hac amota, additur ultima tertia pars cum croco reſoluto, & poſt tres dies oleo puro addimus cinamomum contuſum & reponitur. Idem Paulus in compoſitione ſimplicis ſuſini accipit ʒ. 2. foliorum, & ſextarium olei, ut in rhodino, & exacte obturat ut non reſpiret, perq; tres dies exponit ſoli: abiectis dehinc folijs alias uncias duas apponit, & iterum exponit ſoli per alias tres dies.

Oleum Irinum.

In hunc modum communiter parant. Aliud uide apud Dioſcor. quod certe magnarum eſſet uirium ſi bene pararetur.

Oleum ſambucinum.

Vidi ex floribus concinnatum, utile in doloribus ſedandis: alij ex medio cortice conficiunt, quo ad ambuſta utuntur.

Oleum de cheiri.

Paulus accipit uncias tres exungulatarū pro ſextario uno olei, obturat exacte, exponit ſoli per decem dies, & ter mutat: & ubi reponendum eſt, addit alias bene ſiccas, ut in uiolato dictum eſt.

Oleum de papauere.

Si ex nigro fiat, erit longe in ſtupefaciendo efficacius.

Oleum de lactuca.

Eſt longe debilius oleo papauerino, utile tamen.

Oleum de meliloto.

Si ueram meliloton haberemus, præſtantiſſimum ex ea oleum conficeretur.

Oleum de nenufare.

Eſt potentius oleo uiolaceo præcipue in Veneris tetigine prohibenda, inunctis ex eo genitalibus. Nymphæa latine dicitur.

Oleum de cucurbita.

Videtur ſatis ſimile præcedenti, tamen hoc eſt humidius.

Oleum de citonijs.

Magni uſus eſt hoc in uẽtris fluxibus. Vide aliam pulchriorem præparationem apud Dioſcor. Paulus melinon appellat, & in hunc modum componit: Cydoniorum bene deterſorum & cum ſuis corticibus inciſorum accipit ℥. 3. olei omphacini ſextarium unum, exponit ſoli diebus quadraginta.

Oleum myrtinum.

Et hoc utimur in uentris fluxibus: uehementer enim exiccat.

Oleum de pomis rabiole.

Hoc non paramus, quia pomis illis caremus: ualde tamen potens eſſet in doloribus per ſtuporem ſedandis.

Oleum de enula.

Si ſecundo modo conficiatur, erit in his quæ Meſue dicit ualde efficax.

Oleum de cinamomo.

Vide eius elegantem præparationem apud Dioſcoridem: quam tamen facere nõ poſſumus, quum uero cinamomo careamus. Sed ſi etiam cum uulgari paretur, erit ſatis utile.

Oleum de ſauina.

Efficaciam habet in Gallicis doloribus: ſed & in cutis defœdationibus, etiam ſi ex ſolo paretur.

Oleum de ruta.

Potenter inflationem diſcutit: efficacius tamen erit ſi ex ruta ſicca ter uel quater permutata conficiatur.

Oleum de pulegio.

In ciendis menſibus magnam uim habet.

Oleum nardinum.

Dioſcorides dicit maiori ex parte miſceri in præparatione eius oleo balanino uel omphacino ad adſtrictionem ſchinoti, ad bonum odorem coſtum, amomum, nardum, myrrham, balſamũ. Secundus & tertius modus Meſue nobile conſtruerent, ſi quæ ingrediuntur haberi poſſent.

Oleum maſtichinum.

Μαστίχινον ἁπλόστατον & ποικιλώτερον conficit Paulus, ſimpliciſſimum ſcilicet & magis uarium. Vltimum accipit olei ſext. 50. ℔. elenij 5. xylobalſami ℔. 10. ſchœnoanthus ℔. 5. cardamomi ℔. 7. maſtiches ℔. 5. xylomaſtiches ℔. 8. terebinthinæ libras tres, comæ abſinthij libram unam, uini odorati ſextarios quinque, aquæ ſextarios decem. Res ſiccæ in uino madefiant per tres dies, miſceãtur oleo & aquæ, & coquãtur horas ſex, & tunc maſtiche & terebinthina additur, & exacte commixta & infrigidata depurantur. In ſimpliciſſimo, pro oleo ſeſamino Paulus accipit omphacinum, & non niſi unciam unam maſtiches: dicitq; aliquos addere abſinthij & ſtyracis ana unciam unam. Chiſt.] Græce ξέστου, & eſt duarum cotylarum.

Oleum de ſtorace.

Valet & ſcabiei, præcipue addita octaua parte ellebori albi.

Oleum coſtinum.

Vtile eſt in uehementi rigore, uera tamen coſti radice caremus.

Oleum de alcanna.

Cyprinon dicitur à Paulo: quod enim Arabes alcanna, Græci cyprum uocant.

Poſſidonius

Possidonius sic parat, ait Paulus: Sext. unum cyperi, elenij, ireos ana libram unam, sansuci, hysopi, seminis agni, saluiæ, pulegij, ana omnium ʒ. 3. florum cypri libram. Alia omnia præinfusa uino per diem unum, coque sex horas cum oleo: quæ ubi amoueris, oleo pura cyprus immittitur, si quidem adsit uiridis, mollibus ramusculis non præcisis: si non, sicca contrita & cum pauca aqua per sesquihoram coquatur, si uis ut tingat. Vbi ablata ab igne est, adde æruginis puræ libram unam semis. Possidonius tamen acredinem æruginis fugiens, tribus, ait, post concoctionẽ diebus mitte oleum in uas quod purum sit, tingeturq; illæsa eius ui. Aliud idem Paulus in hunc modum conficit: Foliorum cypri, foliorum lauri, ireos, cyperi, saluiæ, ana uncias tres, dendrolibani, aristolochiæ longæ, agni casti uncias quatuor, elenij, aspalathi ʒ. 6. rutæ & cupressi ana drachmas duas, olei sextarios decem. Vbi hæc prius uino perfuderis, cum oleo coquito: & extrahens, adde rursus xylobalsami, xylocassiæ uncias quatuor, sansuci, cumini, myrti, styracis, mastiches uncias tres, opopanacis drachmas duas, florum cypri uncias sex, æruginis unciam unam.

Oleum de sansuco.

Si ter quaterq; comæ sansuci permutẽtur, & in uase duplici oleum coquatur, bene odoratum erit, & sternutamenta leniter ciebit.

Oleum de mezereon.

Quid per mezereon intelligendum, inter simplicia declaratum est. Habet hoc oleum magnam uim, præter ea quæ à Mesue dicuntur, in aluo lenienda, si umbilico admoueatur.

Oleum de alhasech.

Auicenna uocat oleum de hasce, quod est thymus: triplicique modo componit, non magnopere ab his qui à Mesue scribuntur diuerso.

Oleum de cucumere asinino.

Sicyonium uocat Paulus: quod aliud tamen est ab Sicyonio à Dioscor. inter alba olea descripto. Hoc uero duplici modo cõstruere docet ipse Paulus. Simpliciter quidem hoc pacto: Radicis syluestris cucumeris uncias duas, olei sextarium unum: coque in uase duplici. Compositum hoc pacto: Radicis cucumeris syluestris abrasæ libram unã, olei sextarios decem, serpylli, meliloti ana uncias sex, dadon piceæ pinguium, altheæ ana ʒ. 5. scolopendrij ʒ. 6. fœnugræci sextarios duos. fœnugræcum infunditur in aqua per diem unum, postea extrahitur, & cum his quæ dicta sunt & oleo, duobus uini sextarijs additis infunditur. Et ubi omnia cocta sint, additur medullæ ceruæ cum pauco oleo solutæ uncias quatuor, adipis gallinæ ʒ. 4. & rursus oleum extractũ reponitur. Quidam exponũt soli postquã coctum fuerit dies XL.

Sicyonium aliud efficacius: Succi elaterij sextarios tres, aristolochiæ longæ & rotundæ, styracis, elenij, hysopi, ireos, colocynthidos, pulegij, origani, cyperi, dendrolibani, centaurij, foliorum lauri ana uncias duas, olei sextarios quinq; : miscens coque donec parum succi relinquatur.

Oleum de pomis citranguli.

Citranguli

Citria uocant. Est autem fructus mâli Medicæ uel Assyriæ. Et sint proprie antiqua.] Credo illum intelligere dudum ab arbore amota, uel bene matura. Nam semper in arbore inuenies flores, fructus, & paruos & maiores: atque inter hos quosdam uirides, quosdam semiaureos, quosdam penitus aureos qui antiquiores dicuntur.

Oleum de croco.

Dioscor. accipit oleum præadstrictum cum calamo, myrrha & cardamomo, deinde apponit crocum. Et uide ab eo, quia alia arte utitur quàm hic. Somnum facit secundum Dioscoridem etiam in phreneticis si odoretur, aut infricetur narib⁹, suppurat, purgat ulcera. Dolori matricis.] Dioscorides clausioni, mabus, suppurat, purgat ulcera.

lignis ulceribus cum cera,croco,medulla,& duplo oleo. A Paulo aliud deſcribitur longe hoc ſicuti præſtantius,ita & precioſius.

Oleum de piperibus.

Iuſquiami albi.] Suſpicor hic eſſe mendam. Quid enim operatur hoc loco hyoſcyamus,præſertim in tam exigua portione? Haſach humidi.] Id eſt thymi, ut credo. Sextaria.] Græce ξέστα. Adminiſtretur ubi oportet.] Credo autoris intentionem fuiſſe,ut etiam biberetur,ſicut & nonnulla de quibus ſermo habitus eſt. Auicenna deſcribit hoc ſub nomine olei alchechengi.

Oleum de euphorbio.

Galenus ex ſolo euphorbio & oleo parat,euphorbiũ uel augens uel minuens, iuxta maiorem minorem ue indigentiam. Vide lib. 2. de cõpoſitione medic.ſecundum loca. Condiſi.] Condes uel radicula,nũc paucis nota,quæ & ſtruthion. Auicenna accipit coſtum,caſtoreum,calamentum,pyrethrum.

Oleum uulpinum.

Viuã ſumit Paulus,& coquit in oleo. Olei antiqui kiſt ʒ.] Videntur duæ cotylæ,ut ſuprà. Eſt enim mirabile balneũ.] Laudant Græci in oleo ſimplici decoctionis uulpis uiuæ. Oleum de ſerpentibus.

Viperas intellige,& elige ut in Theriaca,& abſcinde caput & caudam, & ualebit elephantiaſi. Oleum de ſcorpionibus.

Modus operationis eius alius.] Paratur nunc cum oleo antiquo, additis multis ſimplicibus medicamentis ad uenena laudatis: eſtq; mirabile in peſtilentia & uenenis omnibus. Scio ego hominem qui hoc ſolo munitus,ſæuiſſimam quãtumuis peſtilentiam nihili facit: nec ſolum ſeipſum,ſed & famulos ſecum ad uiſendos peſtilentia affectos accedentes,incolumes conſeruat. Scio & ex ſola inunctione aliquos liberatos,qui ſæuiſſima biberant uenena.

Oleum de ranis.

Hoc uidi quoſdam utentes in podagra: ſed in ea nullum magis præſentaneum uidi auxilium & abſq; periculo,quàm ut eam homo æquo animo ferat, expectans Hippocratis terminum.

Fiunt autem olea.] Tertius eſt tractatus qui à recentioribus maiori ex parte natus eſt. Qui quæ ſunt occulta.] Hoc eſt chymiſtæ:hi enim cõpoſita in quædam ueluti elementa ſegregant,quorum id quod igni reſpõdet,maximæ eſt potentiæ.

Oleum de ouis.

Mirum in modum aufert cutis fœditates,& cicatrices præcipue quæ poſt uſtionem remanſerunt: ſed difficile eſt ita parare,ut non uehementer fœteat: minus tamen male olet illud quod per deſtillationem uel ſublimationem fit.

Oleum de frumento.

Et hoc ualde in cutis infectionibus conducit. Feci ego quandoq; parari per deſcenſorium,ut chymiſtarum uoce utar.

Oleum ſinapinum.

Hoc nũquam uſus ſum. Eſt autem (ut puto) adeò efficax,ut ad extima trahens, materiam,id eſt ruborem,cuti inducat.

Oleum de iunipero.

Hic deſtillandi modus eſt,eliciendi à rebus ſuccum quem chymici per deſcenſorium uocãt,per quem olea ex lignis uel lignoſis rebus extrahuntur. Vidi ego quandoq; extrahi ex pineis ad erugãdas mulierũ cutes. Vſus etiam ſum eo quod è ligno Indico Guaiaco uocato,uel,quod melius ſucceſſit,ex ſancto, per eundem modum manauit,in Gallicis uel ulceribus uel doloribus: in quem uſum & hoc ſcilicet ex iunipero factum,non parum conducit. Malo mortuo.] Ita uocant recentiores mala quædam ulcera in cruribus præcipue contingentia.

Oleum

Oleum Fraxini.

Non ſolum inunctum, ſed etiam ebibitum confert lienicis.

Oleum de Gagatis.

Lapis hic à Dioſcoride Gangites dicitur, quo ſicuti & multis alijs rebus caremus. Quod uero de dæmoniacis dicitur, ſuperſtitioſum eſt, & à Chriſtiano alienum.

Oleum philoſophorum.

Philoſophorum, chymiſtarum uidelicet: de quorum numero cum & ipſe eſſet, ut pluribus ex locis colligi poteſt, ideo ei placuit hanc partem cum hoc oleo finire, quod & Perfecti magiſterij uocauit, illorum loquendi modum ſequutus. Vt uero ego ſcribam quid de hiſce rebus ſentiam, dicam, ubi opus eſt uehementer calefacere, & ad intima uſq; accedere, nullam naturalem rem poſſe his oleis, per hanc uidelicet artem elicitis conferri, adeò ut etiã uim ignis & æquent & ſuperent. Vidi enim his oculis guttam cuiuſdam olei fortuito cadentem, lectiſternia omnia, quæ multiplicia erant, momento penetraſſe, & lecti fundum quod ex aſſeribus, inuſſiſſe.

Quod ſit à natura.] In montanis Mutinæ, ditioni Alphonſi principis noſtri, qui propria uirtute ea loca ab hoſtibus occupata recuperauit, loco Gybium uocato, liquor certis temporibus manat, oleum montis Gybij uocant, qui ad longinqua loca, non ſine magna recte eo utentiũ utilitate, deportatur. Eſt enim quoddam ſubalbidum.] De naphtha, ad quem proculdubio hæc referuntur, ſcribit Dioſcorides, aliam eſſe albam, aliam nigram. Accipe ex lateribus antiquis.] Albuchaſis in libro qui Seruitor dicitur, nouos lateres accipit quos aqua nõ tetigerit. Cuius opinioni ego potius adhæreo, quia oleum melius imbibent. In fruſta.] Vnius unciæ, ait Albuchaſis. Pone in cazola.] Id eſt, uaſe uitreo uel uitreato, tertia parte uaſis uacua remanente. Cuius ignis ſint prunæ.] Primo leuior, dehinc paulatim augeatur, qui tamen attingat fundum uaſis. Vſquedum deſtillet oleum.] Primo enim exibit aqua, deinde oleum, quod per ſe collige.

Cazola.

ANNOTATIONVM IOANNIS MANARDI IN COMPOSITA MESVE FINIS.

PALMA BEB.